



**МАКСІМ БАГДАНОВІЧ**





**МАКСІМ  
БАГДАНОВІЧ**



**МАКСІМ  
БАГДАНОВІЧ**

**МАЛАДЗІК**

**ЛІРЬКА**

**ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»  
МІНСК 1968**

Бел 1  
Б 14

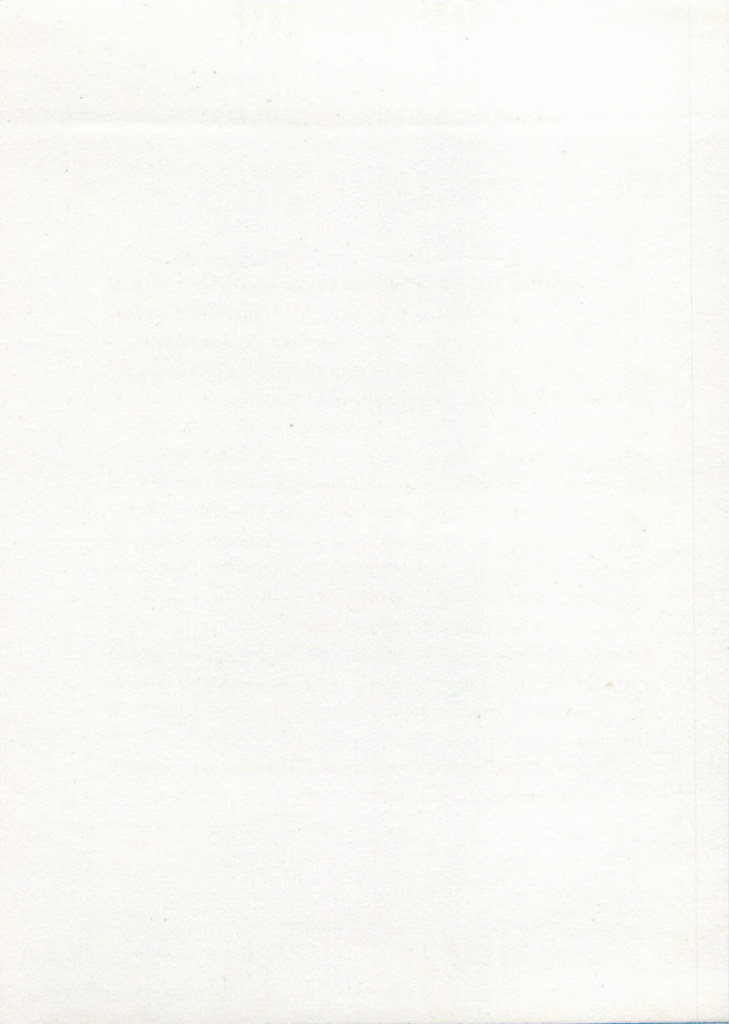
Складальник  
А. ЛОЙКА

Мастак  
Я. КУЛІК

7-4-3  
89-67







## ЛІРЫКА МАКСІМА БАГДАНОВІЧА

У гісторыі амаль кожнай нацыянальнай паэзіі ёсць паэты, жыццё якіх, як легенда, імёны, як сімвалы таленавітасці, шчырасці, самаахвярнасці. У рускага народа — гэта Міхаіл Лермантаў і Сяргей Ясенін, у літоўцаў — Юлюс Яноніс, у балгар — Хрыста Боцеў, у венграў — Шандор Петэфі. У нас, беларусаў, — Максім Багдановіч. Сапраўды, як метэоры, мільганулі яны на неба-схіле паэзіі, але тое, што паспелі зрабіць, засталася ў людскай памяці — у памяці роднага народа і ўсяго чалавецтва. Зоркаю першай велічыні застаўся ў беларускай паэзіі і Максім Багдановіч — паэт-дэмакрат, патрыёт, класічную спадчыну якога мы сёння ўздываем упораўні з векапомнай творчасцю заснавальнікаў новай беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Чым жа заслужыў Максім Багдановіч такую вялізную павагу да сябе?

Сучаснікі паэта цанілі яго перш за ўсё за шчырую любоў да простага чалавека-працаўніка, беларускага селяніна, заняволенанага і прыбітага, знясіленага і цёмнага, за тое, што суровым словам праўды ўслед за Янкам Купалам і Якубам Коласам паэт будзіў яго і клікаў да новага жыцця, да барацьбы. Вершамі «З песняў беларускага мужыка», «Краю мой родны! Як выкляты богам...», «Эміграцкая песня», «Мяжы», «Рушымся, брацця, хутчэй» паэт засведчыў гэта.

Сучаснікі адразу ж запрыкмецілі і палымяны патрыятызм паэта, які быў вышэйшым праяўленнем яго дэмакратызму, працягам усё тое ж любові да простага людю. Самаахвярнаму служэнню свайму народу, развіццю яго культуры ўсяго сябе аддаваў паэт. І гэта было вялікім грамадзянскім подзвігам, бо тварыць прыходзілася ва ўмовах рэакцыі, калі царызм і прыгрэтыя пад яго драпежнымі крыламі чарнасоценцы, як маглі, стрымлівалі развіццё новай беларускай літаратуры, адмаўлялі беларускую мову, не прызнавалі нашага народа.

Але, мусіць, толькі з вышыні нашага часу становіцца магчымым ролю і значэнне паэзіі Багдановіча адкрываць ва ўсёй яе велічы. Сёння

мы ўспрымаем яе і як жывое слова аб сваім часе, праўдзівы летапіс жыцця, барацьбы, дум і пачуццяў народных пачатку ХХ стагоддзя, і як старонку яркага духоўнага жыцця Чалавека, гуманіста і праўдалюбца.

Паэт роздуму, Максім Багдановіч хвалюе нас драматычнымі вершамі аб родным краі, аб сэнсе жыцця, хвалюе жыццесцвярджальнымі песнямі аб маладосці, красе прыроды, каханні і заміланні хараством свету. Вялікім жыццялюбам і аптымістам устае ён з вершаў «Цёплы вечар, ціхі вецер, свежы стог», «Зімой», «Па-над белым пухам вішняў», «Маладыя гады», «Выйшаў з хаты. Ціха спіць надворак».

Паэт усеабдымнага ахопу жыцця, Максім Багдановіч блізкі нам сваёй актыўнасцю, нябожзю зазірнуць у любы яго праявы — у высокае і нізкае, гераічнае і трагічнае, у самыя вострыя надзённыя і ў так званыя вечныя тэмы. І як прыклад гэтага, перад намі ўзнікаюць сёння яго вершы «У вёсцы», «На глухіх вулках — ноч глухая», «Зражаюць галіны таполі адну за адной...», «Белы крыж, пліта, пад ёй — магіла», «Хайтуры» і інш. Хіба толькі Янку Купалу ў дарэвалюцыйны час уступаў М. Багдановіч у распрацоўцы гіста-

рычнай тэмы, пакінуўшы нам такія класічныя вершы, як «Слуцкія ткачыхі», «Летапісец», «Перапісчык». А ўжо ў сваёй зацікаўленасці да скарбаў вуснай народнай творчасці роўных супернікаў, мабыць, у свой час ён не меў. Пачаўшы з захаплення міфалагічнымі вобразамі (цудоўныя вершы «Чуеш гул? — Гэта сумны, маркотны лясун», «Старасць»), цераз шырокае выкарыстанне матываў, вобразаў, інтанацый лірычнай народнай песні (вершы «Не куйвай ты, шэрая зязюля», «Даўно ўжо цэлам я хварэю») Багдановіч прыйшоў да вершаў так званага беларускага складу, даўшы класічныя ўзоры стылізацыі ў народным духу (вершы «Бяседная», «Лявоніха», «Скірпуся»). Прыйшоў ён і да глыбокага, арыгінальнага асваення эпічных пластоў фальклору: у вершах «Ціхі вечар; знікнула спякота», «Па ляду, у глухім бары», «Страцім-лебедзь».

Паэт бясконцых пошукаў, які мэтай свайго жыцця зрабіў палемічна завостранае супроць чарнасоценцаў і шавіністаў узвелічэнне роднага слова, паказ яго паўнагучнасці і мастацкай выяўленчай сілы, М. Багдановіч і на сёння застаецца выдатным майстрам лірыкі. Натхнёна ўзбагачаў ён родную паэзію класічнай куль-

турай творчасці і аднолькава лёгка гравіраваў матэрыял вуснай паэзіі, бліскуча ўносячы яго ў скарбніцу сусветнай лірыкі як непаўторны ўзор і дар ад яшчэ аднаго з народаў багатай славянскай сям'і. Дастаткова ўспомніць, што Багдановіч — першы з паэтаў, які так шырока распрацоўваў у нас формы санета, трыялета, рандо, тэрцын, пентаметраў, каб пераканацца, наколькі свядома ён браў ад класікі. І ў сваю чаргу арганічна яднаючы традыцыі класікі з усім тым лепшым, што вызначала склад і характар паэтычнага светаразумеання і светабачання беларускага народа, Максім Багдановіч пакінуў у спадчыну нам такія шэдэўры, як «Зорка Венера ўзышла над зямлёю», «Завіруха».

Толькі адзіны зборнік пры жыцці выдаў Максім Багдановіч. Называўся ён «Вянок» і выйшаў у Вільні ў 1913 годзе. Выключна патрабавальны да сябе, цераз некалькі гадоў М. Багдановіч у адным са сваіх лістоў адносна «Вянка» пісаў: «...Кніжка гэта зусім маладая: вершы яе пісаліся з паловы 1909 да паловы 1912 г., калі мне было 17—20 год. Але ў ёй усё ж такі ёсць і творчасць, і натхненне, і сур'ёзная праца. Узяў я карандаш, палавіну вершаў выкасаваў зусім,

другую прабу ю абгладзіць. Дадам да гэтай другой палавіны лепшыя з вершаў 1912—1915 гг., і выйдзе зборнік «Маладзік» або «Красавік».

Намерам паэта не суджана было споўніцца. 25 мая 1917 года яго не стала. Ён памёр у Ялце ад туберкулёзу. Ды, на шчасце, захаваўся экзэмпляр «Вянка», над якім сядзеў Багдановіч, марачы аб новых зборніках. Рытуючы выбраны томік лірыкі славутага паэта, нельга было не ўлічыць яго выкрэсліванняў з «Вянка», яго намеру выбраць лепшыя вершы 1912—1915 гг., яго мары назваць свой новы зборнік «Маладзіком» або «Красавіком».

І вось перад вамі зборнік Максіма Багдановіча «Маладзік». Ён — як яшчэ адна са здзейсненых мар паэта. Ды як жа магла і не здзейсніцца яна, калі Вялікі Кастрычнік спраўдзіў самую найвялікшую і найшчырэйшую мару паэта, выказаную ім калісьці ў шырока вядомым сёння чатырохрадкоўі:

Беларусь, твой народ дачакаецца  
Залацістага, яснага дня.  
Паглядзі, як усход разгараецца,  
Колькі ў хмарках залётных агня...

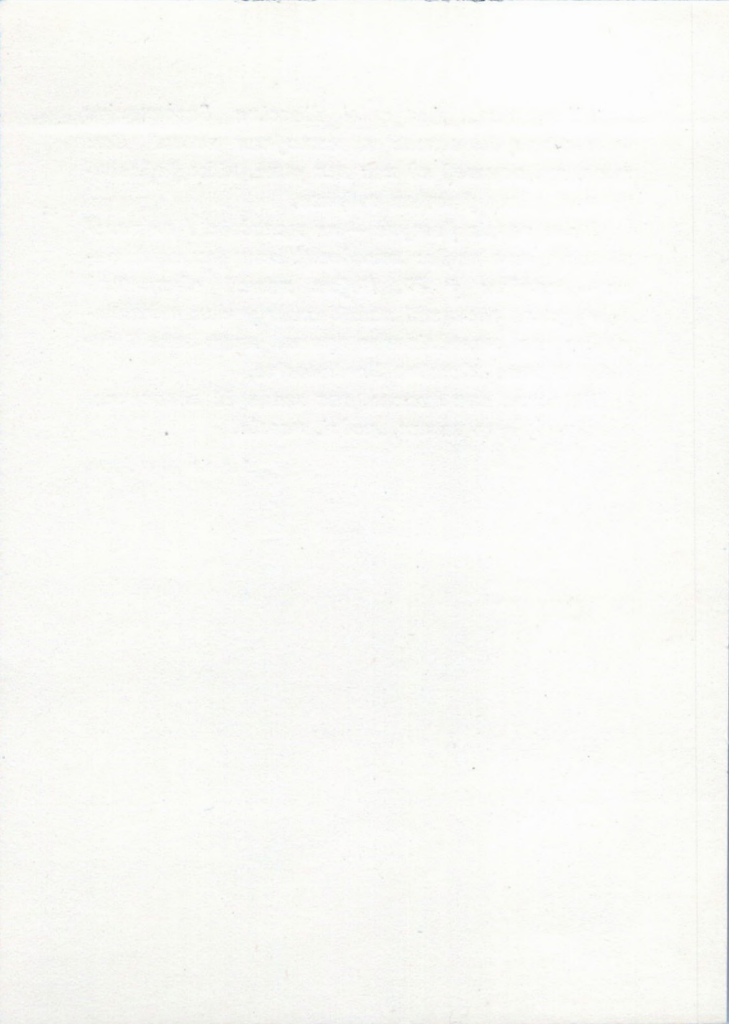
«Маладзік»... Для кнігі Максіма Багдановіча гэта сапраўды вельмі красамоўная назва! Сам паэт, які адышоў ад нас так рана, нібы ўяўляецца нам сёння ў гэтым вобразе.

І яго паэзія ўвогуле — як маладзік. І не толькі таму, што пафас маладосці, жыццесцвярджэння — асноўны ў ёй. Поўня нашай сённяшняй беларускай савецкай паэзіі шмат у чым выплывала і з тае маладзіковае красы, якую ззяе і дасюль лірыка Максіма Багдановіча.

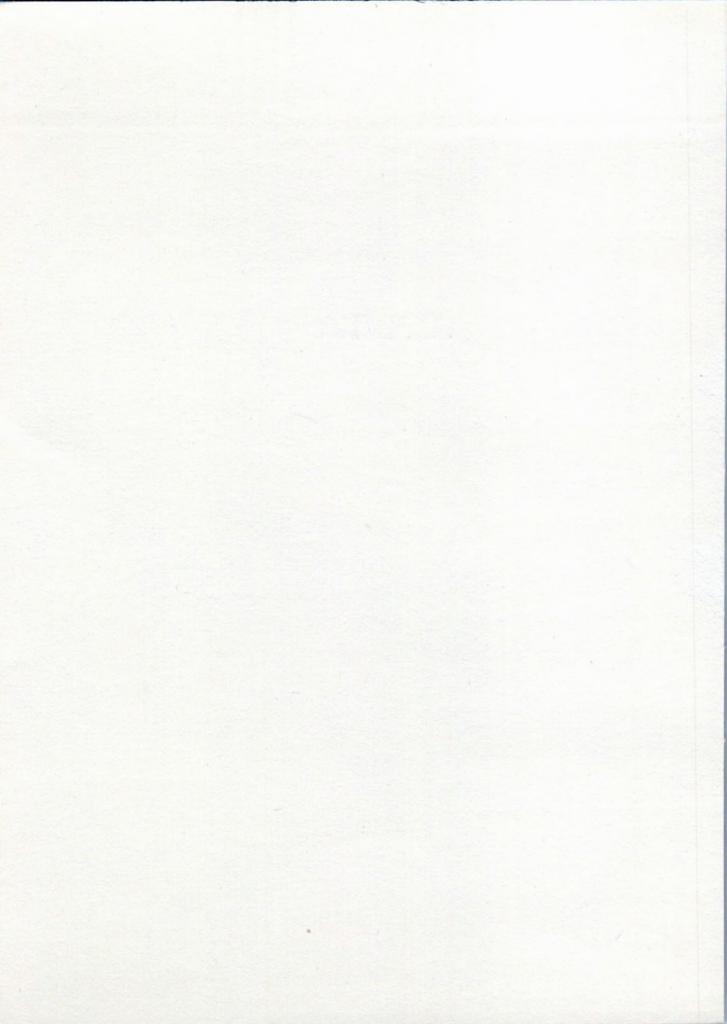
Як ззяла яна дасюль, так ззяць ёй векавечна, пакуль будуць зямля, людзі, паэзія.

А л е г Л о й к а





# ЛІРЬКА



## МАЕ ПЕСНІ

### I

Калі смутак моцна дзьме душу маю  
І шкада мне дзён загубленых сваіх,—  
Я паціху песні сумныя пяю,  
Ўсю жуду сваю выкладываю ў іх.  
Ціха песня разліваецца, звініць,  
Вымаўляе, як я моладасць згубіў,  
Як дагэтуль не патрапіў палюбіць.  
І саўсім, бадай, праўдзіва шчэ не жыў.

### II

А як родную згадаю старану,  
Як згадаю яе беднасць і нуду,—  
Сэрца сціснецца, і я пяць пачну,—  
Мо душу хоць трохі гэтым адвяду.  
Грозна песня разліваецца, грывіць,  
Долю горкую, мужыцкую кляне,  
Бо нявідзімы ланцуг на іх вісіць,  
Бо ім цяжка жыць у роднай старане.

1908

## НОЧ

Ціха ўсё была на небе, зямлі і на сэрцы...  
Ноч цемнатою навокала ўсё пакрывала,  
Ясныя зоркі блішчалі, і месяц ўжо выплыў,  
Неба, і лес, і палі серабром аблівая.  
Усё ўжо уснула, і толькі бярозы шанталісь,  
Толькі асіны шумелі, і толькі калоссі,  
У полі шырокім качаясь, зямлю цалавалі.  
Ціха ўсё была на небе, зямлі і на сэрцы.

1908

## ПРЫЙДЗЕ ВЯСНА

Холадна. Вецер на полі гуляе,  
Вые, як звер.  
Снег узрывае, нуду наганяе,—  
Кепска цяпер!  
Але мне сэрца пяе: не нудзіся!  
Прыйдзе вясна!  
Гукне: «Прачніся, зямля! прабудзіся  
З цяжкага сна!»  
Сонца прагляне, зазелее  
Траўка ў лугу,  
Гукне вясна і, як ветрам, развее  
Гора-нуду!

1908

## НА ЧУЖЫНЕ

Вакол мяне кветкі прыгожа красуюць.  
Маркотна між іх я хаджу адзінок,  
Аж бачу — мне сінняй галоўкай ківае  
Наш родны, забыты ў цяні васілёк.  
«Здароў будзь, зямлячка!» Чуць бачны ў даліне,  
Панура, нявесела шэпча ён мне:  
«Успамянем, мой дружа, ў багатай чужыне  
Аб беднай, далёкай сваёй старане».

1908

## НАД МАГІЛАЙ

Каля шляху ў чыстым полі  
Магіла стаіць;  
Кругом круціць завіруха,  
Гуляе, шуміць.  
На магіле адзінока  
Каліна расце;  
Яе вецер абвявае,  
Мяцеліца гне  
І навокала магілы  
Спявае-гудзіць  
Пра таго, хто ў чыстым полі  
Пахаваны спіць...

1908



### 3 цикла «эрас»

#### I

У космах схаваліся кветы  
чырвоныя,  
Кветы чырвоныя,  
Неапылёныя.  
Хцівасць жадання іх томіць  
таёмная,  
Томіць таёмная,  
Сіла няскромная.  
Але дарэмна ў іх сокі б'юць  
шпаркія,  
Сокі б'юць шпаркія,  
Свежыя, яркія.  
Звянуць яны, тыя кветы  
чырвоныя,  
Кветы чырвоныя  
Неапылёнымі.

## II

Зірнуў, як між валос, між хмар калматых,  
цёмных

Чырвоны маладзік

І ўраз згадаў мне рад уздыхаў прыглушонах,

І мук любоўных крык,

І цела гібкага шалёнасць, ізвіванне,

І п'яны, душны пах...

.....

Ў грудзях сціскаецца гарачае дыханне,

Кроў хваляй б'е ў нагах.

1908—1909

## КРАЮ МОЙ РОДНЫ! ЯК ВЫКЛЯТЫ БОГАМ...

Краю мой родны! Як выкляты богам —  
Столькі ты зносіш нядолі.  
Хмары, балоты... Над збожжам убогім  
Вецер гуляе на волі.

Поруч раскідалісь родныя вёскі,  
Жалем сціскаюцца грудзі! —  
Бедныя хаткі, таполі, бярозкі,  
Усюды панурыя людзі...

Шмат што зрабілі іх чорныя рукі,  
Вынеслі моцныя спіны;  
Шмат іх прымусілі выцерпець мукі  
Пушчы, разлогі, нізіны.

Кінь толькі вокам да гэтага люду —  
Сціснецца сэрца ад болю:  
Столькі пабачыш ты гора усюды,  
Столькі пуды без патолі.

Песня п'яе, як удовіна сына  
Янку каханне згубіла;  
Там, дзе панура схілілась каліна,  
Беднага хлопца магіла.

Ў гутарках-казках аб шчасці, аб згодзе  
Сэрца навін не пачуе.  
Сціснула гора дыханне ў народзе,  
Гора усюды пануе.

Хваляй шырокай разлілась, як мора,  
Родны наш край затапіла...  
Брацця! Ці зможам грамадскае гора?  
Брацця! Ці хваце нам сілы?!

1909

## РАЗРЫТАЯ МАГІЛА

Polataj nad groby

Piosenka žaloby.

*Żyglinski*<sup>1</sup>

Дробны дождж сячэ, ліецца;  
Вецер злосна ў хату рвецца,  
У полі стогнам аддаецца,  
Стукне ў дзверы і акно —  
Сэрца беднае заб'ецца,  
І адразу ў ім працнецца,  
І адразу скалыхнецца  
Усё, што згінула даўно.

Успомніць сэрца, што любіла,  
Успомніць моладасць і сілу,  
Усё, што знікла і уплыла,  
Усё успомніць, як у сне.

---

<sup>1</sup> Ляці над трунамі,

Песня жалбы.

*Жыгліньскі* (польск.).

Бачу: сэрца не забыла,  
Што жыццё ў ім загубіла...  
І разрытаю магілай  
Вее сумна на мяне.

*1909*

\* \* \*

Я, бальны, бескрыдлаты паэт,  
Помню, раз пазабыў сваё гора,—  
Гэта чуда зрабіў Ваш прывет.  
Я — бальны, бескрыдлаты паэт!  
Мо жыцця майго верш ужо спет, —  
Дык няхай Вам хоць песня гавора,  
Як бальны, бескрыдлаты паэт  
На гадзіну забыў сваё гора.

1909

### 3 ПЕСНЯЎ БЕЛАРУСКАГА МУЖЫКА

#### I

Гнусь, працую, пакуль не парвецца  
Мне жыццё, як сагніўшая ніць;  
А каб ведаў, што столькі пральецца  
Майго поту, не стаў бы і жыць.

Адтаптаў сотні вёрст пехатом я,  
Будаваў я дарогі, масты;  
Ліўся пот мой, як рэзаў на ком'я  
Плугам глебы сухія пласты.

Працаваў над пяском, над дрыгвою  
І не мала там выцёрпеў мук,  
І не прыйдзецца мне пад зямлёю  
Гэтых чорных саромецца рук.

А канаць ужо час: пот і слёзы  
Мне жыццё, нібы мышы, грызуць;  
Гора гне, як мяцеліца лозы,  
Цэлы век не дае мне дыхнуць.



Шчасце ж гляне і ўдаль прапясецца,  
І магу я аб ім толькі сніць...  
Дык няхай жа, няхай сабе рвецца  
Мне жыццё, як сагніўшая ніць.

## II

Я хлеба ў багатых прасіў і маліў,—  
Яны ж мне каменні давалі;  
І тыя каменні між імі і мной  
Сцяною вялізнаю ўсталі.

Яна усё вышай і вышай расце  
І шмат каго дужа лякае.  
Што ж будзе, як дрогне, як рухне яна?  
Каго пад сабой пахавае?

1909

## АСЕННЯЙ ПОЧАЙ

Чарнеецца сажаю вечар.  
Дождж б'ецца аб хвалі ракі;  
Гуляе, гудзе над ёй вецер,  
Заводзіць, што ў полі ваўкі.

Спакойна мне тут пад вадою:  
Залёг я ля млына на дне;  
Апруся на кола рукою,—  
Млын казку старую пачне.

Кругі завіруюцца жорнаў,  
Трасецца хадырна сцяна;  
А думы — як колас без зёрнаў,—  
Усё мяне цягне да сна.

Бяспамятна колы піхаю,  
Хілюся да дна галавой —  
І ўжо я драмлю, засыпаю  
Пад шум непагоды глухой.

1909

\* \* \*

Дождж у полі і холад... Імгла...  
Дзесь у вёсцы міргаюць агні.  
Там, злякаўшысь, схавалась, лягла  
Доля горкая ў чорным цяні.

І пад цёмнымі скрыдламі ночы  
Не убачаць цяпер яе вочы.

Толькі вецер асенні, пачны  
У полі сумна гудзіць і пяе  
Аб радзімай старонцы глухой  
Ды аб долі няшчаснай яе.

Цісне сэрца мне песня начная...  
Хай жа голасна вецер спявае,

Хай пяе ён у роднай зямлі,  
Каб у сэрцах нам сорама збудзіць,  
Каб змагацца з няпраўдай ішлі,  
У чым сэрцы сумленне не спіць.

Долю чорную ноч не схавае,  
Калі выльецца песня жывая!

1909

## НАД ВОЗЕРАМ

Сонца ціха скацілася з горкі;  
Месяц белы заплаканы свеціць,  
Аглядае бахматыя зоркі,  
Цягне з возера срэбныя сеці.

У іх русалкі заблуталі косы,—  
Рвуць бліскучыя, яркія ніці;  
Ноч плыве над зямлёй, сее росы,  
Ноч шапоча русалкам: «Засніце».

1909

## ВАДЗЯНІК

Сівавусы, згорблены, я залёг між цінай  
І гадамі грэюся — сплю на дне ракі.  
Твар травой аблутана, быццам павуцінай,  
Засыпаюць грудзі мне жоўтыя пяскі.

Над вадой ля берага ціха спіць асока,  
Ды лаза зялёная жаліцца-шуміць,  
Хвалі ціха коцяцца і бягуць далёка, —  
І усё навокала сном адвечным спіць.

1909

## ПУГАЧ

Загарэлісь кроўю вочы. Вось нясецца  
З цёмнай елкі гук нуды і смеха,  
І далёка голас аддаецца —  
Пракацілася па лесе рэха.  
І, лякаючысь, канца чакаеш ночы,  
Усё здаецца: ўстаў лясун вялікі,—  
Чырванеюць, адбіваюць кроўю вочы,  
Не змаўкае смех глухі і дзікі.

1909

## ПАДВЕЙ

Разгулялася вясёлая мяцель,  
Прабудзіўся, ў поле кінуўся Падвей.  
У галаву яму ударыў снежны хмель,—  
І не змог ён буйнай радасці сваей.

Пляша, скача. Снег зрываецца, ляціць,  
Веюць ў полі снегавыя рукава,  
А Падвей нясецца, кружыцца, гудзіць,  
Запявае, удамая галава!

Рвецца белы, рвецца, трэплецца насоў,  
Разляцелісь яго кудры-валасы,  
З трэскам падаюць галіны ад кустоў,  
Енчаць, плачуць на раздоллі галасы.

Доўга, доўга будзе цешыцца Падвей!  
Калі ж зваліць хмель ў пуховую насцель,—  
Белы снег яго схавас між палей,  
Замяцець, уложыць буйная мяцель.

1909



## СТАРАСЦЬ

Палаюць асіны, каліны,  
Чырвоныя сыплюць лісты  
І вязкай жаўцеюшчай гліны  
Цяжолыя крыюць пласты.

Брыдзець, пахіліўшысь панура,  
Лясун на раздоллі дарог.  
Абшарпана старая скура,  
Зламаўся аб дзерава рог.

Дарога ўся ў лужах. Размыта  
Дажджом праліўным каляя.  
Гразь чаўкаець жадна капыта,  
Шуршыць, унаўзая, змяя.

Касматая шэрць перамокла,  
Стаміўся ён, стары, прадрог;  
Лёд тонкі і востры, як сцёкла,  
Капыта царпаець ног.

Спяшыць ён дайсці да трасіны:  
Там — мяккія, цёплыя мхі,  
А тут толькі плачуць асіны  
Ды б'юцца галіны альхі.

1909

\* \* \*

O voi, ch'avete gl'intelletti sani  
Mirate la dottrina, che s'asconde  
Sott'il velame degly versi strani.

*Dante. Inf. IX<sup>1</sup>*

Чуеш гул? — Гэта сумны, маркотны лясун  
Пачынае няголасна граць:  
Пад рукамі яго, навяваючы сум,  
Быццам тысячы крэпка нацягнутых струн,  
Танкаствольныя сосны звіняць.

Ці казаць, ад чаго пацямнела рака,  
Зашамрэлі мацней каласы,  
І аб чым шэпча ім галасок вецярка,  
Што зіяе-дрыжыць на місцях лазняка:  
Кроплі слёз ці халоднай расы?

1910

---

<sup>1</sup> О вы, разумныя, зірніце самі,  
І кожны настаўленне зразумее,  
Захованае пад нязвычайным вершам.

*Дантэ. Пекла IX (італьянск.)*



## ВОЗЕРА

Стаяў калісь тут бор стары,  
І жыў лясун у тым бары.  
Зрубалі бор — лясун загінуў,  
Во след яго ад той пары:  
Сваё лустэрка ён пакінуў.

Як у нязнаны свет акно,  
Ляжыць, халоднае, яно,  
Жыццё сабою адбівае  
І ўсё, што згінула даўно,  
У цёмнай глыбіні хавае.

1910

## ЗМЯІНЫ ЦАР

У цёмным небе — хараводы  
Сіняватых зорак,  
У цёмным небе свеціць месяц  
Залатым сярпом...  
Мы выходзім з цесных, душных  
Падзямельных норак,  
На зімовы цёплы вырай  
Цягнемся-паўзём.

У полі, ў лесе нам усюды  
Праляглі дарожкі!  
Истужкай рушымся між пушчы,  
На сам перад — я.  
Зіхацяць маеі кароны  
Залатыя рожкі,  
Цёмным блескам адлівае  
Уся луска мая.

Нам не трэба ні ад чога  
Ноччу абароны:

Убачыць знахар — пуць усцеле  
Белым палатном;  
Залаты ражок яму  
Я ўраню з кароны,  
І па белай палатніне  
Дальш мы папаўзём.

1910

## РУСАЛКА

Скучна мне ў глыбіне, ў цішыне;  
Успамінаю я на дне аб вяспе;  
Я вясною пляснусь-ўскалыхнусь,  
Зеляною муравой убярусь.  
Выйду, белая, з цёмнай вады,—  
Бачу: ў лес ідуць людскія сляды;  
Кінусь, брошусь я за німі з ракі:  
Асвятціце вы мне пуць, аганькі!  
А людзей атышчу, абайду,  
Вочы ўсім ім зацямно, адвяду.  
І туды, дзе лягла цемень, мгла,  
Дзе зялёны крыж свой ель падняла,—  
Усіх туды заваблю, завяду:  
«Вы пацешце-ка мяне, маладу!»  
Як пачну абнімаць, цалаваць,—  
Будуць біцца, заціхаць, уміраць.  
А я гучна смяюсь, хахачу,  
Абхвачу іх, не пушчу, шчакачу!



Хараша ты, ігра, весяла!  
Харашы вы, нежывыя цяла!  
Але блізка гадзіна утра —  
Разгарнецца за лесам зара.  
І з нудою я ў рэчку лажусь,  
Горка плачу, рвусь з вады, груддзю б'юсь!

*1909—1915*



## ВОЗЕРА

У чарцы цёмнай і глыбокай  
Плешча, неніцца віно;  
Хмелем светлым і халодным  
Калыхаецца яно.

І хістаецца асока,  
І шуміць высокі бор,  
А ў душы не замаўкае  
Струн вясёлых перабор.

*1910*

\* \* \*

Цёплы вечар, ціхі вецер, свежы стог,  
Улажылі спаць мяне вы на зямлі.  
Не курыцца светлы пыл усцяж дарог,  
У небе месяца праглянуў бледны рог,  
У небе ціха зоркі расцвілі.

Знічка коціцца агністаю слязой,  
Прашумела мякка скрыдламі сава;  
Бачу я, з прыродай зліўшыся душой,  
Як дрыжаць ад ветру зоркі нада мной,  
Чую ў цішы, як расце трава.

1910

## ЗІМОЙ

Здароў, марозны, звонкі вечар!  
Здароў, скрыпучы, мяккі снег!  
Мяцель не вее, сціхнуў вецер,  
І волен лёгкіх санак бег.

Як мары, белыя бярозы  
Пад сінявой начной стаяць,  
У небе зоркі ад марозу  
Пахаладзеўшыя дрыжаць.

Вільготны месяц стуль на поле  
Празрысты, светлы стоўп спусціў  
І рызай срэбнаю раздолле  
Снягоў сінеючых пакрыў.

Ўзрываўце ж іх санямі, коні!  
Звіні, вясёлых бомаў медзь!  
Вакол лятуць бары і гоні,  
У грудзях пачала кроў кінець.

1910

## ПЕРАД ПАВОДКАЙ

Праясняецца пагода,  
Бо вярнулася вясна.  
Усё чакаеш, што прырода  
Устрапянецца ада сна.

І пад птушы крык і гоман,  
Даўшы хвалям вольны ход,  
Прыпадые бацька Нёман  
На хрыбце магутны лёд.

Зазвіняць жалобна крыгі,  
І бурлівая вада  
Снег, размоклы ў час адлігі,  
Змые з луга без сляда.

Дык разліўся жа раздольна  
У чыстым полі і гаю  
І красой паводкі вольнай  
Душу выпрастай маю!

1910

\* \* \*

De la musique avant toute chose.

*P. Verlaine*<sup>1</sup>

Па-над белым пухам вішняў,  
Быццам сіні аганёк,  
Б'ецца, ўецца шпаркі, лёгкі  
Сінякрылы матылёк.

Навакол усё паветра  
У струнах сонца залатых,—  
Ён дрыжачымі крыламі  
Звоніць ледзьве чутна ў іх.

І ліецца хваляй песня,—  
Ціхі, ясны гімн вясне.  
Ці не сэрца напявае,  
Навявае яго мне?

---

<sup>1</sup> Музыка перш за ўсё.  
*П. Верлен* (франц.).

Ці не вецер гэта звонкі  
У тонкіх зёлках шапаціць?  
Або мо сухі, высокі  
Ля ракі чарот шуміць?

Не паняць таго ніколі,  
Не разведаць, не спазнаць:  
Не даюць мне думаць зыкі,  
Што ляцяць, дрыжаць, звіняць.

Песня рвецца і ліецца  
На раздольны, вольны свет.  
Але хто яе пачуе?  
Можа, толькі сам паэт.

1910



## ВЕЧАР

На небе месяц ўстаў зялёны  
І хутка стане снегавым.  
Над лесам, дзе шапочуць клёны,  
У небе месяц ўстаў зялёны...

Усё спіць. Не бачыць свет стамлёны,  
Што, свецячы праз хмарак дым,  
У небе месяц ўстаў зялёны  
І хутка стане снегавым.

*1910*

## МАЯ ДУША

Мая душа, як ястраб дзікі,  
Што рвецца ў неба на прастор,  
Вартуе вольных птушак крыкі,—  
Мая душа, як ястраб дзікі.

Учуўшы іх, страсе вялікі  
Свой сон, шывне ды вышай гор,—  
Мая душа, як ястраб дзікі,  
Што рвецца ў неба на прастор!

*1910*

## НАД МАГІЛАЙ МУЖЫКА

Сні, бядак! Накпілась доля над табою:  
Ты рабіў, а ўвесь здабытак твой — труна;  
Ўсё жыццё сваё змагаўся ты з зямлёю,  
Але ўрэшце ўсё ж асіліла яна!  
Над табой пласт гліны цяжкай наваліла,  
Грудзі ўпаўшыя прыціснула пяском...  
Дык скажы ты мне, халодная магіла:  
Для чаго ж змагаўся цягам ён з жыццём?

1910

\* \* \*

Скрылась кветамі ў полі магіла,  
Зарасла бур'яном і травой,  
І ўжо памяць людская забыла,  
Хто пахованы тут пад зямлёй.

І ўжо, прэўна, ніхто не спазнае,  
Што не просты пясчаны курган,  
А старая магіла сцяпная  
Там ляжыць, дзе красуе бур'ян.

Ці ж не гэтак схаваў ад вас, людзі,  
Маёй мовы блеск пекны і жар  
Тую тугу, што цісне мне грудзі,  
Ад каторай марнее пясняр?

1910

## УПАЛІ З ГРУДЗЕЙ ПАНА БОГА...

Упалі з грудзей пана бога,  
Парваўшыся, пацеркі зор.  
Яны раскаціліся ў небе,  
Усыпалі сіні прастор

І гэтак маркотна і пільна  
На край наш нядольны глядзяць...  
Што ж чуюць яны там, што бачаць?  
Чаго ўсё дрыжаць і дрыжаць?..

*1910*

## ДОСІ ЁЖО ПРАЦЫ

Гэй, варушыцеся, коні панурья,  
Досі ёжо працы, бо сонца зайшло!  
Ярка-чырвоныя, жоўтыя, бурья  
Боразны ў небе яно правяло.  
Хутка ёжо зоркі зірнуць сіняватыя,  
Месяц пакрые палі палатном...  
Досі ёжо! З вамі вярнуся дахаты я  
І пазабудуся сном.

*1910*

\* \* \*

Халоднай поччу я ў шырокім, цёмным полі  
Каля агнішча лёг і сціхнуў у паўсне.  
Агонь усё слабеў... урэшце знік паволі...  
І ўраз зрабілася высёла неяк мне!..

Хай, шэры попел, ты агнішча ўсё сабою  
У нядоўгі час здалеў, як рызаю, пакрыць,—  
Я ведаю, што там агонь дрыжыць пад ёю,  
Я ведаю, што там чырвоны жар гарыць...

Хай чарада гадзін панурых, нудных, шэрых,  
Як попел, на душу мне клалася ўвесь час,  
Хаваючы сабой агонь гарачы веры,—  
Хай не відаць яго... а ўсё ж ткі ён не згас!

1910

\* \* \*

Зразаюць галіны таполі адну за адной...  
Без скаргі яны на зямлю чарадою лажацца,  
Бо смерць іх патрэбна, каб дзерава новай вясной  
Магло бы хутчэй развівацца.

Таварышы-брацця! Калі наша родзіна-маць  
У змаганні з нядоляй патраціць апошнія сілы,—  
Ці хваце нам духу ў час гэты жыццё ёй аддаць,  
Без скаргі палеч у магілы?!

1910



\* \* \*

Рушымся, брацця, хутчэй  
У бой з жыццём, пакідаючы жах,  
Крыкі пужлівых людзей  
Не стрымаюць хай бітвы размах...

Проці цяжэння вады  
Зможа толькі жывое паплыць,  
Хвалі ж ракі заўсягды  
Тое цягнуць, што скончыла жыць.

1910

\* \* \*

Калі зваліў дужы Геракл у пыл Антэя,  
Як вецер валіць поўны колас да ралі,—  
Удыхнула моц у грудзі сына мацер Гея,  
І вось, цвярды, як дуб, яшчэ, чым перш, сільнее,  
Ён, напружыўшыся, падняўся ўраз з зямлі.

Паломаны жыццём, чакаючы магілы,  
Радзімая зямля, прынікнуў я к табе,  
І бодрасць ты ўліла ў слабеючыя жылы,  
Зварушыла маей душы драмаўшай сілы,  
І месца ў ёй з тых пор няма ўжо больш жальбе.

1910

\* \* \*

Бледны, хілы, ўсё ж люблю я  
Твой і мудры і кіпучы верш, Анакрэон!  
Ён у жылах кроў хвалюе,  
У ім жыццё струёю плешча, вее хмелем ён.

Верш такі — як дар прыроды,  
Вінаграднае, густое, цёмнае віно:  
Дні ідуць, праходзяць годы,—  
Але ўсё крапчэй, хмяльнее робіцца яно.

1910

## ПЕСНЯРУ

Ведай, брат малады, што ў грудзях у людзей  
Сэрцы цвёрдыя, быццам з каменя.  
Разаб'ецца аб іх слабы верш заўсягды,  
Не збудзіўшы святога сумлення.

Трэба з сталі каваць, гартаваць гібкі верш,  
Абрабіць яго трэба з цяпеннем.  
Як ударыш ты ім,— ён, як звон, зазвініць,  
Брызнуць іскры з халодных каменяў.

1910

## МНЕ СНИЛАСЯ

Усё вышэй і вышэй я на гору ўзбіраўся,  
Падымаўся да сонца, што дае нам цяпло:  
Але толькі чым болей да яго набліжаўся,  
Тым усё халадней мне й маркотней было.

Заскрыпеў снег сыпучы пад маімі нагамі,  
І марозам калючым твар пякло ўсё крапчэй.  
І, пануры, стамлёны, ўніз пайшоў я снягамі,—  
Сонца там хоць і далей, але грэе цяплей!

1910

## КРЫТКУ

Дарэмна ловіце вы ў сетку матылька,  
Каб лепей скрыдлы разглядзець:  
Ударыўшы, памне іх сець  
І яркі пыл сатрэ няспрытная рука.

1910

\* \* \*

Вось і ноч. Нада мной заліліся слязамі нябёсы,  
Смагла цягне расу ўся сухая і пыльная глеба;  
Раскрываюцца краскі начныя, як выпадуць росы,  
Раскрываецца сэрца маё пад слязінкамі неба.

І не высказаць мне, як у час той яно пацяплела,  
Як даверчыва, шчыра гарачыя словы шаптала;  
Але сіняе неба, пачуўшы іх, змрочна цямнела,  
І сляза пакацілася ў хмарах і ў цемень упала.

1910





\* \* \*

Ціхія мае ўсе песні, цёмныя, як вугаль чорны,  
Але ўсё ж яны засвецяць, калі я ў агні мучэння  
Іх разжару, распалю;  
А як згасне ён — дык бліснуць, быццам дыяментаў  
зёрны,  
Бо абернуцца, застыўшы, ў драгацэнныя каменні  
У час, як лягу я ў зямлю.

1910

## ЦЯЖАРНАЯ

Вечар ціхі, вечар просты  
Ад усходу ўжо ідзе,  
Бусел белы, чарнахвосты  
Будзе хутка у гняздзе.

Роўнай важнаю хадю  
Я іду адпачываць.  
Ціша вее нада мною  
І, здаецца, штось чуваць.

Мо пачула бусла вуха,  
Што над хатаю ляціць.  
Мо дзіцёнка сэрца глуха,  
Глуха так ва мне стучыць.

1910

## РАМАНС

Не знайсці мне спакою ні цёмнаю ноччу, ні днём,  
Бо любоў мяне мучыць і паліць пякельным агнём.  
Але ведама: каб, апаліўшыся, боль заглушыць,—  
Трэба толькі да раны халоднай зямлі прылажыць.  
Прэўна прыйдзецца мне пахавацца ў сырую зямлю,  
Каб удішыць мучэнні і тую забыць, што люблю.

1910

## ПЕСНЯ ПРА КНЯЗЯ ІЗЯСЛАВА ПОЛАЦКАГА

*З «Слова о полку Игореве»*

Ізяслаў, сын Васількоў,  
Даўнымі часамі  
Аб літоўскія шаломы  
Пазваніў мячамі;  
Адняў славу у сваго  
Дзеда, у Усяслава,  
І улёгся нерухома  
На траве крывавай  
Пад чырвонымі сваімі  
Роднымі шчытамі,  
Увесь іссечаны, ізбіты  
Ворагаў мячамі.  
Усхапіў ён тую славу  
І прад смерцю кажа:  
«Скрыдлы птах тваю дружыну  
Прыадзелі, княжа,

І звяры кроў палізалі...»  
У баі крывавым  
Не было ні Ёсевалода,  
Ані Брачыслава.  
Ураніў самотна з цела  
Ён душу ўдалую  
Цераз пацерку на шыі,  
Цераз залатую.  
Засмуцілася вясёласць,  
Песні замаўкаюць,  
І жалобна, сумна трубы  
У Гародні граюць.

1910

\* \* \*

Тая крыніца, што раньш к акіяну нясла свае хвалі,  
Высахла, знікла з зямлі; не ласкаюць

дрыжачыя струйкі

Моднае цела яго, бо ўзляцелі ўгару на праменнях  
Парам празрыстым і там парабіліся стаяю хмарак.  
Але не могуць яны пазабыць акіян мнагашумны —  
Нат у нябёсах і стуль адбіваюцца ў гладзі люстранай.

1909—1910

\* \* \*

Добрай ночы, зара-зараніца!  
Ужо імгла над зямлёю лажыцца,  
Чорнай рызай усё пакрывае,  
Пылам зор небасхіл абсявае.  
Цішыня агартае мне душу.  
Вецярок прыдарожную грушу  
Ледзьве чутна варуша-калыша,  
Міла бомы смяюцца у цішы,  
Ціха срэбрам грукае крыніца.  
Добрай ночы, зара-зараніца!

1911

## ЯН І МАЦІ

Ты стамілася, змарнела, слёз праліла рэчку.  
Што ж, пастаў прад абразамі, запаліўшы, свечку:  
Мо паможа Яну гэты свет і пацер словы...  
Асвятліла свечка з воску хлопца твар васковы.  
Тае воск, і ўніз ціхутка капелькі сцякаюць,  
А ў вачах збалелых Яна слёзы праступаюць.  
Свечка свеціць, свечка ззяе, свечка дагарае,  
І ў панурай, цеснай хаце хлопец памірае.  
Ой, не век жа свечцы тонкай зіхацець, гарэці,—  
Дагарыць яна і знікне, як і ўсё на свеце...

1911



\* \* \*

Сэрца ные, сэрца кроіцца ад болю,—  
Ой, пайду я з цеснай хаты ў тое поле.  
У чыстым полі вецер вее, павявае,—  
Ты пакінь мяне, нуда мая нямая!  
Я тады б у песні звонкай, салаўінай  
Выліў тугу і на вецер буйны кінуў,  
І разведў бы яе ён на раздолі,  
Каб не ўбачыць мне ніколі ўжо нядолі.

1911

## ВЕЧАР

Месяц круглы ўстаў на небе,  
Блішчыць невысока,  
Ўвесь чырвона-жоўты, быццам  
Пугачова вока.

З мілым, задушэўным зыкам  
Важкі хрушч лятае;  
Пра няшчаснае каханне  
Нехта запявае.

Голас полем пракаціўся,  
У бары аддаўся:  
«А дзе ж тая крынічанька,  
Што голуб купаўся?»

І снуюцца сумна ў сэрцы,  
Ўюцца адгалоскі  
Роднай песні, простаі песні  
Беларускай вёскі...

1911

\* \* \*

Кінь вечны плач свой аб старонцы!  
Няўжо жа цёмнай ноччу ты  
Не бачыш, што глядзіцца сонца  
Ў люстэрка — месяц залаты?

Не згасла сонца! Сонца гляне,  
Усіх падыме ада сна.  
Ён, гэты дзень, яшчэ настане,—  
І ачуняе старана!

Я пад яе зімовай маскай —  
Пад снегам — бачу твар вясны,  
І вее верш мой дзіўнай казкай,  
І ясны ён, як зорак сны.

1911

\* \* \*

Не блішчыць у час змяркання і ў глыбокай  
цёмні ночы

Дыямент каштоўны,  
Але белым днём красою нам чаруе, вабіць вочы  
Блеск яго цудоўны.  
Бо калі на гэты камень упадзець праменне сонца,  
Ўраз ён блісне дзіўна  
І вясёлкавыя іскры рассыпаць пачне бясконца  
Ярка, пераліўна.  
Так здаецца ў змроку ночы цёмным і народ  
мой родны,  
Бедны і няшчасны;  
Але, як устане сонца, ўраз працнецца дух народны  
І засвеціць ясна!

1911

\* \* \*

. . . passe sans laisser même  
Son ombre sur le mur.  
*V. Hugo.*<sup>1</sup>

Жывеш не вечно, чалавек,  
Перажыві ж у момант век!

Каб хвалявалася жыццё,  
Каб больш разгону ў ім было,  
Каб цераз край душы чуццё  
Не раз, не два пайшло.

Жыві і цэльнасці шукай,  
Аб шыраце духоўнай дбай.

---

<sup>1</sup> ...праходзіць, не пакідаючы нават  
свайго ценю на сцяне.

*В. Гюго (франц.).*

І ў напружэнні паўнаты  
Свайго шырокага жыцця  
Без болю, ціха зайдзеш ты  
У краіну забыцця.

1911

\* \* \*

Мудрай прамовы  
Мёд залацісты,  
Поўныя соты  
Мне даспадобы;

Але не меней  
Сэрцу панадны  
Мёд сваім хмелем  
Светлым і тонкім.

1911

## САНЕТ

*Ахвярую А. Пагодзіну*

Un sonnet sans défaut vaut  
seul un long poéme.

*Boileau<sup>1</sup>*

Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі,  
Над хвалямі сінеючага Ніла,  
Ужо колькі тысяч год стаіць магіла:  
У гаршку насення жменю там знайшлі.  
Хоць зернейкі засохшымі былі,  
Усё ж такі жыццёвая іх сіла  
Збудзілася і буйна ўскаласіла  
Парой вясенняй збожжа на раллі.

Вось сімвал твой, забыты краю родны!  
Зварушаны нарэшце дух народны,

---

<sup>1</sup> Беззаганны санет варты адзін цэлай паэмы.  
*Буало (франц.).*



Я верую, бесплодна не засне,  
А ўперад рынецца, маўляў крыніца,  
Каторая магутна, гучна мкне,  
Здалеўшы з глебы на прастор прабіцца.

1911

## РАНДО

Узор прыгожы пекных зор  
Гарыць у цемні небасхіла;  
Вада балот, стаўкоў, азёр  
Яго ў глыбі сваеі адбіла.  
І гімн спявае жабаў хор  
Красе, каторую з'явіла  
Гразь луж; напоўніць мгла прастор,  
І ўстане з іх гарашчы міла  
Узор.

І сонца дальш клянучь, што скрыла  
Луж зоры днём. І чуе бор,  
І чуе поле крэхат хілы,  
Ды жаб не ўчуць вышэй ад гор  
Там, дзе чыясь рука зрабіла  
Узор.

1911

## АКТАВА

Як моцны рэактыў, каторы выклікае  
Між строк ліста, маўляў нябожчыкаў з магіл,  
Рад раньш нявідных слоў, — так цемень залівае  
Зялёны, быццам лёд, халодны небасхіл,  
І праз імглу яго патроху праступае  
Маленькіх, мілых зор дрыжачы, срэбны пыл.  
Здароў, радзімыя! Мацней, ясней гарыце  
І сэрцу аб красе прыроды гаварыце!

1911

\* \* \*

Як толькі зачыю я вочы, стамлёныя светам  
газніцы, як толькі ўсплывуць перад імі чырво-  
ныя, сінія плямы,— дык зараз жа сэрца згадае  
апошняе наша спатканне,— чырвоныя, яркія  
вусны, глыбокія, сінія вочы... Як той матылёк  
легкакрылы, што вось-вось із маку ўзвіецца, на  
вуснах яе трапятала і была не ў сілах савацца  
адно ціхавейнае слова; якое — ўжо вы угадалі!  
Ах вусны, чырвоныя вусны! ах словы, чароўныя  
словы! Не дзіва ж, мае дарагія, што слёзы ў мяне  
праступаюць з-пад хмурных павек, і кажу я:  
«паменшыце свету ў газніцы, бо штось яна рэжа  
мне вочы».

1911

## СРЭБНЫЯ ЗМЕІ

Срэбнымі рожкамі мгліцца  
З цёмных нябёс маладзік;  
Возера плешча, бурліцца,—  
Рушыцца ў ім вадзянік.

У хвалях гуляць выпускае  
З віру змяю за змяёй;  
Вось іх грамада ўспывае,  
Срэбнай ірдзіцца лускай.

Будуць яны ўсю ноч віцца,  
У хвалях хрыбтамі блішчаць;  
Будуць сціскацца, круціцца,  
Гэтак да рання гуляць.

Свецячы блескам чырвонца  
Праз парадзеўшую мглу,  
Пусціць, ўставаючы, сонца  
У іх залатую іглу.

Згіне змяя за змяёю,  
Знікне з нябёс маладзік.  
Доўга па іх пад вадою  
Будзе ўздыхаць вадзянік.

*1911*

\* \* \*

Разгарайся хутчэй, мой агонь, між імглы,—  
Хай цябе шум вятроў не пужае:  
Пагашаюць яны аганёчак малы,  
А вялікі — крапчэй раздуваюць.  
Разгарайся хутчэй, зіхаці, аганёк,—  
Каб, калі і замёр ты без долі,  
Усіх спужаў бы страшны абступіўшы іх мрок,  
Хай агнёў не гасілі б ніколі.

1911





## ХАЎТУРЫ

Белым снегам укрылася вуліца,  
А на ім, паміж конскага гноя,  
Мерзне цёмна-зялёная хвоя,  
І пушысты сняжок да ёй туліцца.

Тут вязлі ў катафалку нябожчыка;  
Выступалі дзусьы ў задуменні;  
Крыж няслі, йшоў у рызах свяшчэннік,  
І цягнуліся ззаду ізвозчыкі.

І ва круг агаляліся голавы,  
І паспешна хрысціліся людзі;  
Сэрца ныла, таміліся грудзі,  
Думкі ціснулі, быццам як волава.

Чорны крэп, спеў царкоўны, пах ладана,  
Труп, ляжачы ў труне нерухома,—  
Так таінственна ўсё, так знаёма,  
Усё так проста і так неразгадана.

1911

## ПЕРШАЯ ЛЮБОУ

Ужо позна. Мрок вясеннай ночы  
На вузкіх вуліцах ляжыць.  
А мне — вясёла. Блішчаць вочы,  
І кроў ад шчасця аж кіпіць.

Іду я радасны, харошы,  
Знікае з сэрца пустата...  
А пад рызінавай калошай  
Ціхутка хлюпае слата.

1911

\* \* \*

Пад ценню цёмных ліп, схаваўшых нашу пару,  
Мы йдзем праплёванай дарожкай па бульвару;  
Акуркі, шалуха, паперкі пад нагамі, —  
Ды ці прыкмечу іх, калі іду я з Вамі?  
Праз дымчаты крышталь празрыста-цёмнай ночы  
Ідушчых міма нас людзей зіваюць вочы;  
У цемні к нам плывуць рубіны папяросаў,  
Ліхтарні блеск адкрыў на ліне россып росаў...  
Ах, колькі ёсць красы цудоўнай поруч з намі,  
Калі глядзець вакол дзіцячымі вачамі!

1911

\* \* \*

Маркотна я чакаю. Для чаго ты  
Не выйдзеш з хаты ў жаркі поўдзень зноў?  
Тады бы, прэўна, выціснулі боты  
Па мяккаму асфальту рад слядоў.

І я, нявідны для цябе і бледны,  
Не бачачы нічога ўкруг сябе,  
Прыпаў бы к ім... І вось чакаю бедны:  
Ці ж хутка з'явіцца канец журбе?

1911

## Д. Д. ДЗЯБОЛЬСКАМУ

Быць можа пуціна жыцця  
Лягла пярсеёнкам, друг,  
І я ў краіне забыцця  
Не раз раджаўся, як дзіця,  
Прайшоўшы поўны круг.

Быць можа я не скончу жыць,  
Бо ў ім няма канцоў.  
Зноў шлях знаёмы пабяжыць,  
І ўсё, што мозг здалеў забыць,  
Перажыву я зноў.

Быць мо ў прасторы беза дна  
Увесь час мой круг ляціць,  
І ўся навіна та адна,  
Што ў іншым месцы пуціна  
Мо інакш заблішчыць.

І ў новым свеце пройдзе ўсё  
Былое прада мной...  
Што ж: хай канчаецца жыццё,  
Хай зноў зварушыцца чуццё  
Мінулай пудіной.

*1911*

\* \* \*

Не бядуй, што хмары  
Сонца свет схавалі.  
Нарадзіцца мусіць  
Бура з гэтых хмар.  
Праўда, ўсё прыціхла...  
Бор замоўк і хвалі,  
Але будзе бура,  
Тым мацней удар!

*1911*

\* \* \*

Бывае, вада перапоўніць  
Ставок і праз бераг памкнецца;  
Калі ж з яго выбежыць лішак,  
Дык далей вада не бяжыць.

Бывае і так, што руйнуе  
Плаціну вада; ў гэту пору  
Струяцца апошнія хвалі,  
І сохне няшчасны ставок.  
З партамі так жа бывае:

Адзін дае людзям ізлішкі,  
Другі ўсё, што мае. Я гэткі:  
Пяю я з надтрэснутым сэрцам,  
Апошні свой скарб аддаю.

*1909—1911*



\* \* \*

Была калісь пара: гучэла завіруха  
І замяла маей мінуўшчыны сляды.  
Усціхла ўжо яна... Плывуць удаль гады,  
А ўсё не б'юцца скрыдлы духа:  
Куды цяпер ісці? Куды?

У душы гарыць агонь нуды, — пануры, чорны.  
Ці мне крыніцай слёз сваіх яго заліць  
І плугам цяжкага мучэння сэрца ўзрыць? —  
Мо ўзойдуць там надзеі зёрны!..  
Куды ж ісці і што рабіць?

1911

\* \* \*

Мы доўга плылі ў бурным моры,  
І ўраз — жаданая зямля!  
Вы пэўны пущь казалі, зоры,  
Зарука ў тым — трэск карабля,  
Што сеў на скалы ў змрочным моры.  
Прывет, жаданая зямля!  
І бестрывожна бачаць зоры,  
Як тонуць людзі з карабля.

1909—1912

## РАМАНС

Quand luira cette étoile, un jour,  
La plus belle et la plus lointaine,  
Dites-lui qu'elle eut mon amour,  
O derniers de la race humaine.

*Sully-Prudhomme*<sup>1</sup>

Зорка Венера ўзышла над зямлёю,  
Светлыя згадкі з сабой прывяла...  
Помніш, калі я спаткаўся з табою,  
Зорка Венера ўзышла.  
З гэтай пары я пачаў углядацца  
Ў неба начное і зорку шукаў.  
Ціхім каханнем к табе разгарацца  
З гэтай пары я пачаў.  
Але расстацца нам час наступае;  
Прэўна, ўжо доля такая у нас.  
Моцна кахаў я цябе, дарагая,  
Але расстацца нам час.

---

<sup>1</sup> Калі заблішчыць гэта зорка,  
Самая цудоўная, самая далёкая,  
Скажыце ёй, што ёй належыць маё каханне,  
О апошнія з чалавечага роду.

*Сюлі-Прудом* (франц.).

Буду ў далёкім краю я нудзіцца,  
У сэрцы любоў затаіўшы сваю;  
Кожную ночку на зорку дзівіцца  
Буду ў далёкім краю.  
Глянь іншы раз на яе, — у расстанні  
Там з ёй зліём мы пагляды свае...  
Каб хоць на міг уваскрэсла каханне,  
Глянь іншы раз на яе...

*1909—1912*

## СОМНАМБУЛ

Месяц выплыў над змрочнай, заснуўшай зямлёй  
І павёў яго ў цёмную даль за сабой  
І прывабіў да мглістай халоднай вады, —  
Сэрца білася рыбкай у сеці тады.  
Але месяц правёў праз раку светлы шлях,  
І развёўся з сэрца дрыжачага жах.  
Зіхацела яна — серабра пуціна,  
Увадзіла ў той край, дзе пануе вясна.  
Доўга, доўга цябе ён чакаў і шукаў,  
Але вось час жаданы нарэшце настаў...  
І пайшоў ён па шляху, пайшоў аж да дна:  
Агарнула яго цішына, глыбіна.

1909—1912

\* \* \*

Напілося сонца са крыніц сцюдзёных,  
Усцягнула ў вышу з іх ваду, як пар;  
І, ўзляцеўшы шпарка па праменнях тонкіх,  
Пар зрабіўся слічнай чарадою хмар.

Удаль яны памкнулі, і лятуць пад імі  
Нівы ды балоты, поле, бор, лука.  
Але што там блішча? Ці не ты, сястрыца,  
Ці не ты ліешся, срэбная рака?

Загрэмелі ў хмарах гулка прывітанні,  
І далёка буйны вецер іх разнёс.  
Рынуліся хмары да ракі радзімай  
І зліліся з ёю ліўнем кропель-слёз.

*1909—1912*

\* \* \*

Ой, чаму я стаў паэтам  
У нашай беднай старане?  
Грудзі ньюць, цела вяне,  
А спачыць не можна мне:  
Думкі з розуму ліюцца,  
Пачуццё з душы бяжыць...  
Мо за імі кроў палыне,  
І тады ўжо досі жыць!

1909—1912

\* \* \*

Устань, навальніца, мкі панова,  
Узвый, вецер, з ёю заадно!  
У віхры уляціць палова,  
Пакіне чыстае зярно.

Удар, цыклон, удар на мора,  
Цалуй яго ў глухое дно,  
Усплясні ваду — і перлаў горы  
На бераг выкіне яно.

1909—1912



\* \* \*

Вы, панове, пазіраеце далёка  
У бляску сонца з велізарных плеч народных,  
Але светла крые шмат чаго ад вока —  
Днём не бачыце Вы зорак пуцяводных.

Загляніце жа, будзь ласка, Вы у студню:  
Ўжо даўно яна счарнела і згнівае,  
Але дно яе і ў ночы і ў палудню  
У вадзе люстранай зоры адбівае.

К тым, каго жыццё заціснула глыбока  
Ўніз, у норы падзямельныя пад Вамі,  
Вы, панове, хоць і бачыце далёка,  
Загляніце ў душы — студні са слязамі.

*1909—1912*

\* \* \*

Не куйвай ты, шэрая зязюля,  
Сумным гукам у бары;  
Мо і скажаш, што я жыці буду,  
Але лепш не гавары.  
Бо не тое сведчыць маё сэрца,  
Грудзі хворыя мае;  
Боль у іх мне душу агартае,  
Думцы голас падае.  
Кажа, што нядоўга пажыву я,  
Што загіну без пары...  
Прыляці ж тады ты на магілу.  
Закувай, як у бары.

*1909—1912*

\* \* \*

Даўно ўжо цела я хварэю,  
І хвор душой, —  
І толькі на цябе надзея,  
Край родны мой!  
У родным краю ёсць крыніца  
Жывой вады.  
Там толькі я змагу пазбыцца  
Сваей нуды.  
Калі ж у ім умру-загіну, —  
Не жалюсь я!  
Не будзеш цяжкая ты сыну  
Свайму, зямля.  
Там хоць у гліне, хоць у брудзе,  
Там, пад зямлёй,  
Найдуць мае слабыя грудзі  
Сабе спакой.

1912

## СЛУЦКІЯ ТКАЧЫХІ

Ад родных ніў, ад роднай хаты  
У панскі двор дзеля красы  
Яны, бяздольныя, узяты  
Ткаць залатыя паясы.  
І цягам доўгія часіны,  
Дзявочыя забыўшы сны,  
Свае шырокія тканіны  
На лад персідскі ткуць яны.  
А за сцяной смяецца поле,  
Зіе неба з-за акна, —  
І думкі мкнучца мімаволі  
Туды, дзе расцвіла вясна;  
Дзе блішча збожжа ў яснай далі,  
Сінеюць міла васількі,  
Халодным срэбрам ззяюць хвалі  
Між гор ліючайся ракі;  
Цямнее край зубчаты бора...  
І тчэ, забыўшыся, рука,  
Заміж персідскага узора,  
Цвяток радзімы васілька.

1912



## ЛЕТАПІСЕЦ

Душой стаміўшыся ў жыццёвых цяжкіх бурах,  
Свой век канчае ён у манастырскіх мурах.  
Тут ціша, тут спакой — ні шуму, ні клопот.  
Ён пільна летапіс чацвёрты піша год  
І спісвае усё ад слова і да слова  
З даўнейшых граматак пра долю Магілёва.  
І добрыя яго і кепскія дзяла  
Апавядае тут. Так рупная пчала  
Умее ў соты мёд сабраць і з горкіх кветак.  
І бачанаму ім — ён годны веры сведак.  
Што тут чынілася у даўнія гады,  
Што думалі, аб чым спрачаліся тады,  
За што змагаліся, як баранілі веру, —  
Узнаюць гэта ўсё патомкі праз паперу!  
Яно забудзецца, умрэ, з вадой сплыве, —  
І вось у спомінах устане, ажыве,  
Калі знайдуць яго няхітрае пісанне  
Пра гэтае жыццё, надзеі, справаванне.  
Так мора сіняе прымчыць да нас вадой  
Бутэльку к берагу, аблітую смалой,

Усю ў дробных ракаўках і ў ціне. Не замала  
Яна была ў вадзе і шмат чаго спаткала.  
Рыбалкі вылавяць бутэльку, разаб'юць,  
І, як трапляецца, быць мо у ёй знайдуць  
Ліста. Па звычай марскому гэтак весці  
Нам, утапаючы, шлюць людзі. У моры гдзесьці  
Загінулі яны, і, можа, соткі год  
З тых часаў працяклі, і згінуў іх народ,  
І ўсё змянілася, і ўжо пра іх забылі.  
Вы, літары, цяпер нанова ўсё збудзілі!  
І людзі зведаюць аб прадзедах сваіх, —  
Аб горы, радасцях і аб прыгодах іх,  
Каму маліліся, чаго яны шукалі,  
Дзе на глыбокім дне іх крыюць мора хвалі.

## ПЕРАПІСЧЫК

На чыстым аркушы, прад вузенькім акном,  
Прыгожа літары выводзіць ён пяром,  
Устаўляючы паміж іх чорнымі радамі  
Чырвоную страку; усякімі цвятамі,  
Рознакалёрнымі галоўкамі звяроў  
І птах нявіданых, спляценнем завіткоў  
Ён пакашае скрозь — даволі ёсць знароўкі —  
Свае шматфарбныя застаўкі і канцоўкі,  
І загалоўкі ўсе, — няма куды спяшыць!  
Парой ён спыніцца, каб лепей завастрыць  
Пяро гусінае, і гляне: светла сонца  
Стаўпамі падае праз вузкае аконца,  
І круціцца у іх прыгожы, лёгкі пыл;  
Як сіняваты дым нявідзімых кадзіл,  
Рой хмарачак плыве; шырокімі кругамі  
У небе ластаўкі шыбаюць над крыжамі,  
Як жар гарашчымі, а тут, каля акна,  
Малінаўка пяе, і стукае жаўна.





І зноў ён схіліцца, застаўку зноў выводзіць  
Няяркім серабром; нячутна дзень праходзіць;  
Ужо хутка будзе ноч, і першая гвезда  
Благаславіць канец прыгожага труда.

*1912*

## КНІГА

Псалтыр, пакрытую няжорсткай, бурай кожай,  
Я ўзяў і срэбныя засцёжкі адамкнуў,  
Перачытаў радкі кірыліцы прыгожай  
І воску з ладанам прыемны пах пачуў.

Вось псальма слічная. «Як той алень шукае  
Крыніцы чыстай, так шукаю бога я».  
Як вее свежасцю яе краса жывая!  
Як радасна далей спяшыць душа мая!

І бачу я ў канцы няхітрую прыпіску,  
Што «кнігу гэтую раб божы, дзяк Гапон,  
Дзеля душы спісаў у месце Ваўкавыску  
У рок сем тысяч сто васьмы з пачатку дзён».

1912

## БЕЗНАДЗЕЙНАСЦЬ

Скарына, доктар лекарскіх навук,  
У доўгай вопратцы на вежы сочыць зоры.  
Яны спрыяюць! Час! З рухавых рук  
Скарыны п'е адвар пан земскі пісар хворы  
І ўраз пабачыў ён, што ізумруд  
У пярсцёнку залатым на пальцы штось імгліцца,  
Што блеску ў ім няма... І з болем тут  
Ён зразумеў, што ўжо к жыццю не вараціцца.

*1909—1912*

\* \* \*

Ціхі вечар; знікнула спякота,  
Весялей струіцца між чарота  
Рэчка, што ўдзякае у ставок;  
Ўкруг яго ідзе вярбін вянок  
Йшчэ зялёных, свежых, хоць каравых;  
Плесня каля берагоў іржавых  
Саматканым поясам ідзе,  
І лілеі расцвілі ў вадзе.  
Часам з візгам ластаўка малая  
Пранясецца нізка і чыркае  
Крылечкам з разгону гладзь стаўка,  
Налякаўшы гэтым матылька.  
Часам лінь ці окунь успляснуцца,  
І кругі шырока разыдуцца.  
Часам выпаўзаюць паляжаць  
Тут вужакі шэрыя на гаць,  
У канцы каторай млын схіліўся;  
Спарахнеў ён, ледзь не разваліўся,  
Пачарнела кола, і даўно  
Мохам цёмным абрасло яно.

Але сёння ходзіць кола млына,  
Бо прыйшла да млынара дзяўчына,  
Каб памог сукруху з сэрца збыць.  
У белай вопратцы яна стаіць,  
Нахіліла смуглаю галоўку,  
І чуваць, як сэрца праз шнуроўку  
Часта б'ецца. А стары млынар  
Тройчы брызнуў ёй вадой на твар  
І, уставіўшы на хвалі вочы,  
Прыглушонам голасам шапоча:  
«Пакланюся я табе, царыца,  
Чыстая, сцюдзёная вадзіца.  
Ты цячэш балотамі, імхамі,  
Жоўтымі, сыпучымі пяскамі,  
Берагі крутыя падрываеш,  
Дрэвы ды каменні падмываеш  
І нясеш іх к мору-акіяну,  
К выклятаму востраву Буяну.  
Там і вецер буйны не гуляе,  
Там і сонца краснае не зьяе,  
Там не блішча ясная зарніца.  
І прыносіш ты туды, вадзіца,  
Важкі сум ад сэрца Кацярыны.  
Я навокал абваджу тры тыны,  
На замок іх моцна замыкаю,

Ключ у мора-акіян кідаю.  
Як са дна ключу ўжо не падняцца,  
Так і гэтым словам не мінацца».  
І падносіць млынару дзяўчына  
Яйкі ў рэшаце і палатніну.

1912

\* \* \*

Па ляду, у глухім бары,  
Дзе ля раллі стаяць тры хаты,  
Мужык ідзе, — на світцы латы,  
А сам няхібка, хоць стары.

З чупрынай белаю, як лунь,  
І з барадою снегаваю,  
Зямлёй прапахшы і сасною,  
Ён пільна ўсё глядзіць на рунь.

«А каб ты здох! Бач, па расе  
Хтось трапіў к збожжу ад крыніцы,  
Ды вось і вузкі след капытца:  
Алені тут былі ў аўсе.

Усё знішчаць, падлы, хоць не сей,—  
Не дачакаеш умалота!  
А тут яшчэ цераз балота  
Не прабярэшся да людзей».

Снуюцца хмарай камары;  
Кішмя кішаць у зёлках гады;  
Падшывам абрастаюць ляды...  
Звядуць, звядуць людзей бары.

Даўно пачаў «хадзяін» дбаць,  
Каб пушча тут была нанова,  
Ды толькі ведае дзед «слова»,  
А то дабра бы не зазнаць.

1909—1912



\* \* \*

Нашых дзедаў душылі абшары лясоў.  
Не давалі ім жыці праўдзівым жыццём,  
І яны тыя пушчы звадзілі агнём,  
Іх кругом падпаліўшы з далёкіх канцоў.

І пылалі па нашаму краю лясы,  
Покуль сонца здалела ўсё ў ім асвяціць;  
І святлей і прасторней тады стала жыць,  
А на попеле буйна ўзраслі каласы.

З гэтых дзедаў суворых прыклад нам бы ўзяць —  
Не хіліцца з бяды, не пужацца агня,  
Бо мы толькі тады дачакаема дня,  
Калі нас не здалее змаганне злякаць.

1909—1912

\* \* \*

Вулкі Вільні зіяюць і гулка грываць!  
Вір людскі скрозь заліў паясы тратуараў,  
Блішчаць вокны, ліхтарні ўгары зіхацяць,  
І гараць аганьком вочы змучаных твараў!

А завернеш ў завулак — ён цесны, крывы;  
Цёмны шыбы глухіх, старасвецкіх будынкаў;  
Між каменнямі — мох і сцяблінкі травы,  
І на вежы, як круглае вока савы,  
Цыферблат — пільны сведка мінулых учынкаў.

Ціша тут. Маўчаліва усталі — і сняць  
Ў небе купалы, брамы, байніцы і шпіцы;  
Грук хады адзінокай здалёку чуваць,  
Часам мерныя ўдары звана задрыжаць  
І замоўкнуць, памкнуўшы ад старай званіцы.

Успамяні, маё сэрца, даўнейшыя дні!  
Па загаду бурмістра усе, як належа,

Зачынілі ўжо вокны; загасілі агні...  
Варта вулкай прайшла... І не спім мы адны —  
Я ды чорны кажан, што шнуруе ля вежы.

*1911—1912*

## У ВІЛЬНІ

### *Санет*

Ліхтарняў свет у сіняй вышыне...  
Вітрыны... мора вывесак... як плямы,  
Анонсы і плакаты на сцяне.  
Кіпіць натоўп на жорсткім вулак дне!  
Снуюць хлапцы, суюшчыя рэкламы...  
Разносчыкі крычаць ля кожнай брамы...  
Грук, гоман, гул — усё ракой імкне.  
А далей — за радам кас, ламбардаў, банкаў —  
Агні вакзала... павадка фурманкаў...  
Віры людзей... сіпяшчы паравоз...  
Зялёны семафор... пакгауз... склады...  
Заводаў коміны пад цьмой нябёс...  
О, горада чароўныя прынады!

1911—1912

\* \* \*

За дахамі места памеркла нябёс пазалота;  
Паветра напоена ціха гусцеючым зрокам;  
Ўжо відна, як іскры злятаюць з трамвайнага дрота,  
Як зоркі гараць і зрываюцца ў небе далёкам.

Музыкi стагнанне ліецца па вулках з бульвара,  
Гараць і агнём машкару к сабе вабяць ліхтарні;  
Ўкруг тоўстага шкла яна ўецца, як лёгкая хмара,  
А к светлу прабіцца не можа... і томіцца марна.

І ўспомніў я час: срдзё асенняй нахмуранай ночы  
Музыка зайграла, агні ў вышыне запалалі,  
І дыхалі грудзі шырока, свяціліся вочы..  
Мы к свету ўзляцелі... і шкло ўкруг яго напаткалі.

1912

\* \* \*

На глухіх вулках — ноч глухая,  
Не менш глухі людскі натоўп.  
Дык хто ж пачуе, як спявае,  
Як стогне тэлеграфны стоўп?

І места, дзе няма прастора  
Дзеля прыроды буйных сіл,  
Прабіла сцежку мору гора  
Палёў, лясоў, капцоў, магіл.

Палёў, дзе круціць завіруха,  
Узрываючы халодны снег,  
Палёў, дзе ўсё бушуе глуха,  
Дзе чутны разам стогн і смех!

І вось той гул мне ў душу ўліўся.  
Гудзі, гудзі, дрыжачы дрот!  
Ўвесь бледны, млосны прыхіліўся  
Я ля ліхтарні да варот.

1911—1912

## ЗАВІРУХА

У бубны дахаў вецер б'е,  
Грыміць па ім, звініць, п'яе,  
І спеў ліецца ўсё мацней,—  
Гулянку справіў пан Падвей.  
У бубны дахаў вецер б'е,  
Грыміць па ім, звініць, п'яе,  
Ўскіпела снежнае віно,  
І белай пенай мкне яно.  
У бубны дахаў вецер б'е,  
Грыміць па ім, звініць, п'яе.  
Па вулках вее дзікі хмель,  
Гудзіць сп'янелая мяцель.  
У бубны дахаў вецер б'е,  
Грыміць па ім, звініць, п'яе.

*1909—1912*

## САНЕТ

Замёрзла поччу шпаркая крыніца;  
Твая пара, зімовая нуда!  
Цяпер няма ўжо руху ні сляда,  
І нават зверху слоem снег лажыцца.  
Ды ўсё дармо, бо там, пад ім, струіцца  
Магутная, жывучая вада.  
Чакай! Яе йшчэ прыйдзе чарада!  
Здалее хваляў хор на вольны свет прабіцца.

Прыклаў я гэты сімвал да сябе,  
Схіліўшыся ў надсільнай барацьбе,  
І разгадаў прыроды роднай словы.  
Як — прамаўчу, бо кожны з вас — паэт.  
Рассейце ж самі лёгкі змрок прамовы,  
Сваей душы туды пралліце свет!

1912



## ПАН І МУЖЫК

Дзякуй, пане, бо пазнаў ад вас і я, —  
Не на трох кітах трымаецца зямля.  
Згода, згода, бо здаецца неяк мне,  
Што стаіць яна на нашай жа спіне.

1912

\* \* \*

Учора щчасце толькі глянула нясмела,—  
І развеяліся хмары змрочных дум.  
Сэрца чулае і млела, і балела,  
Радасць душу мне шчаміла, быццам сум.

Усе жыццё цяпер, як лёгкая завея,  
Кнігу разгарнуў — а не магу чытаць.  
Як зрабілася, што пакахаў цябе я —  
Хіба знаю я? Ды і нашто мне знаць?

1912

\* \* \*

Вы так часто пазіралі ў люстру  
І ніколі — да мяне у вочы,  
Дзе Вы таксама адбіваецца  
У чорных бліскучых зрэнках —  
Гэтых дробненькіх, круглых люстэрках.  
Але згіне з люстры Ваш вобраз  
І следу не кіне;  
А ў маёй душы  
Яму ўжо не згінуць.

1912

\* \* \*

Халодная, ясная ноч..  
Звонка хрумчыць сняжком,  
Ідучы мне насустрач, дзяўчына.  
«Як Вас завуць?» —  
Пытаюся я.  
Сягоння ж усе гадаюць  
І яна няголасна кажа:  
«Аня».

1912

\* \* \*

Толькі чаму ж гэта ў ночы глыбокія,  
Даўшы спачынак стамлёным вачам,  
Я шапчу цераз сны адзінокія:  
«Аня... мая... нікаму не аддам».

1912

\* \* \*

Вашай цётцы, здаецца, вельмі прыемна  
Рабіць вобыск у маім сэрцы.  
Яшчэ ўчора яна мне казала:  
«Прызнайцеся, што вы палюбілі Аню!»

1912

\* \* \*

Мая гаспадыня,  
Тацяна Р-на!  
У адным музеі я бачыў  
Над японскаю вазаю надпіс:  
«Просьць рукамі не датыркацца».  
Тое ж скажу і аб каханні,  
Бо гэта — задушэўная справа,  
А чалавецкай душы таксама  
Няхораша мацаць рукамі.  
Далікатныя людзі самі ведаюць гэта,  
А недалікатным аб гэтым напамінаюць.

1912

\* \* \*

Усё адна цяпер мне думка сэрца сушыць,  
Як пабачыцца з табой, к табе прыйсці,  
А палын-трава няхай сабе заглушыць  
Пазабытыя даўнейшыя пучі.

1912



\* \* \*

Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы  
У ціхую сінюю ноч

І сказаць:

«Бачыце гэтыя буйныя зоркі,

Ясныя зоркі Геркулеса?

Да іх ляціць наша сонца,

І нясецца за сонцам зямля.

Хто мы такія?

Толькі падарожныя,— папутнікі сярод нябёс.

Нашто ж на зямлі

Сваркі і звадкі, боль і горыч,

Калі ўсе мы разам ляцім

Да зор?»

1912—1915

\* \* \*

Больш за ўсё на свеце жадаю я,  
Каб у мяне быў свой дзіцёнак —  
Маленькая дачушка — немаўляшка,  
Аня Максімаўна,  
Такая прыгожанькая,  
Цёпленькая, мокранькая,  
З чорнымі валосікамі і броўкамі,  
З цёмна-карымі вочкамі,  
А ручкі, як перацягнутыя ніткамі.  
Зусім такая, як Вы,  
Калі вы былі маленькай дзяўчынкай.

1912

\* \* \*

Буду сніць і днямі і начамі.  
І прыйду. Што ўздумаеш, рабі.  
Хочаш — душу растапчы пагамі,  
Хочаш — мучай, хочаш — загубі.

1912

\* \* \*

Муар  
Двума колерамі  
Пераліваецца.  
І бачна ўсім,  
Дзе пачынаецца і дзе канчаецца каторы;  
А ўсё ж такі мяжу між імі  
Чартою цвёрдай  
Не правесці.  
У сэрцы — боль:  
Ніколі  
З душою Вашай так не сальцеца  
Мая душа.  
Канец.

1912

\* \* \*

Ці ведаеце Вы, цёмнавокая пані,  
Што бываюць не толькі цёмныя вочы,  
Але і цёмныя зоры,  
Што калі-нікалі схапляюцца ясным светам.

У гэты міг  
Яны, быць можа, не менш прэкрасны  
Ад Вашых высечаных з цёмнага каменю вачэй,  
У каторых раптоўна засвячаецца аганёк.

Не паляціць на яго мал душа,  
Не апаліць свае кволяы скрыдэльцы.  
Шмат ёсць на свеце розных агнёў,  
І кожным з іх заварожаны я — Ваш пясняр.

1912

\* \* \*

Калі ў ракавіну цёмную жамчужніцы  
Упадзе пясчынка хоць адна,—  
Жомчугам патроху робіцца яна!  
Калі ў дух мой западзе і заварушыцца  
Там кавалак грубага жыцця,—  
Ў жомчуг звернецца ён сілай пачуцця!

*1909—1912*

\* \* \*

Свяча бліскучая зіе,  
Каб расступілася імгла;  
У яе агню — краса жывая,  
Яна прыгожа і святла.

Ублізі матыль дрыжыць ад болю,  
Прываблены з імглы агнём.  
Ён рынуўся туды без волі  
І смерць сваю спаткаў у ём.

Свяча гарыць. З яе ліецца  
За кропляй кропля, як раса,  
А матылёк ужо не б'ецца:  
Табе ахвяра ён, краса!

*1909—1912*

## У ВЁСЦЫ

Lumen coeli sancta rosa!

А. Пушкін<sup>1</sup>

Хвалююць сэрца нам дзявочыя пастаці,  
І душы мацярэй нас могуць чараваці;  
Вышэйшая краса — ў іх злітнасці жывой!  
Артысты-маляры схіляліся прад ёй,  
Жадаючы з'явіць цераз свае халасціны  
Пачуцці мацеры у вобліку дзяўчыны.  
Красы тэй сімвалам, маць-дзева, стала ты, —  
І глянулі твае з-пад пэндзалеў чарты.  
З таёмным трэпетам на іх я пазіраю,  
А сэрца ўсё імкне да бацькаўскага краю.  
Мінулае сваё прыпамінаю я!  
Між цёмных абразкоў прайшоўшага жыцця  
Шукаю сквапна штось трывожнаю душою,  
І здаранне адно ўстае перада мною.

---

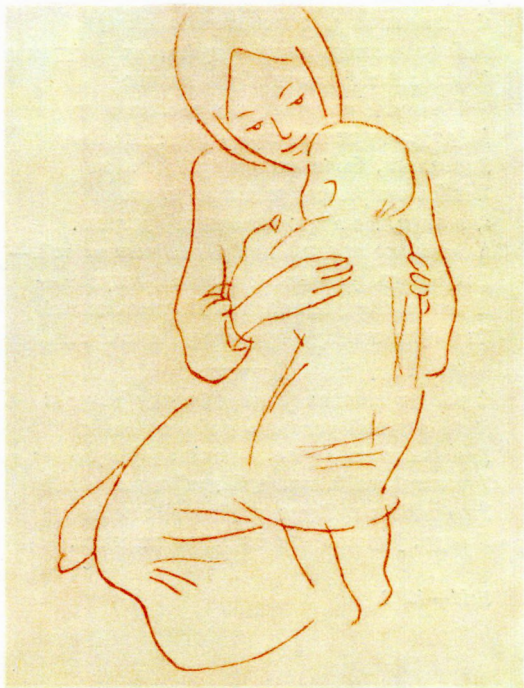
Калісьці летняю рабочаю парой  
Праз вёску я ішоў. Панураю чаргой

---

<sup>1</sup> Светач мыслі, святая ружа! (італьянск.).



З абок бакоў кривой і вузкай вулкі хаты  
Стаялі — шэрыя, струхлеўшыя; як латы,  
Віднеліся ў сцянах сляпыя вокны іх,  
І аж счарнелася салома стрэх гнілых.  
Ўсё руйнавалася, старэла, адмірала,  
І мала што вакол хоць трохі аздабляла  
Вясковую нуду; мак яркія цвяткі,  
Рознакалёрныя, як тыя матылькі,  
У градах высыпаў і цешыў імі душу,  
Ды можна йшчэ было там-сям пабачыць грушу,  
Кривую, старую... вась толькі і ўсяго.  
І да таго ж з людзей не відна нікаго,—  
Яны на полі ўсе; не мельканець спадніца,  
Не пройдзе з вёдрамі па воду маладзіца,  
Не ўгледзіш белую магерку мужыка,  
У паветры не памкне іржанне жарабка,  
І песня сумная не паліецца звонка...  
Што ж дзіўнага, калі, раптоўна крык дзіцёнка  
Пачуўшы, дрогнуў я і аглядзеўся. Ах!  
Я спудзіў хлопчыка; на руках і нагах  
Ён, бедненькі, папоўз па траўцы ля сцяжынкі,  
Да нянькі траплячы — так год васьмі дзяўчынкі.  
І вась, дабраўшыся, ў падолак разам к ей  
З трывожным голасам уткнуўся ён хутчэй;  
І, як схіляецца ад ветру верх бярозкі,



Дзяўчынка к хлопчыку нагнулася і, слёзкі  
Спіраючы яму, штось пачала казаць,  
Каб заспакоіць плач — зусім, як быццам маць,  
І саліваліся ў жывы абраз ядыны  
Той выгляд мацеры ды з воблікам дзяўчыны,  
Дзіцячым, цененькім; і ў гэты час яна,  
Здавалася, была аж да краёў паўна  
Якойсь шырокаю, радзімаю красою,  
І, помню, я на міг пахарашэў душою.  
А можа не краса была ў дзяўчыны той,—  
Дзяўчыны ўпэцканай і хілай, і худой,—  
А штось вышэйшае, што Рафаэль вялікі  
Стараўся выявіць праз маці божэй лікі.

---

Страніца лепшая ў штодзённіку жыцця!  
Зноў з ціхай радасцю цябе чытаю я,  
Хай шмат чаго ўжо з тых гадоў крыніца змыла  
У памяці маёй, хай тэй дзяўчынке мілай  
Ужо воблік губіцца у цёмнай глыбіне,  
Я веру, ў цяжкі час ён гляне на мяне.

1911—1912

## ГУТАРКА З ПАНЕНКАМІ

«Пабачце! Ластаўка малая  
Для птушанят гняздо зрабіла  
І клапатліва ўкруг лятае,—  
Аж паглядзець прыемна-міла!»

«Вельмі шаноўныя паненкі!  
Тут ёсць напэўна трохі цуду:  
У гняздзечку міленькім і сценкі  
І дно яна зляпіла з бруду».

1912

\* \* \*

Вы кажаце мне, што душа у паэта,  
Калі спараджае ён дзіўныя вершы,  
Нябесным агнём абагрэта,  
І ў час той між людзю ён — першы...  
Ах, дзякуй Вам, дзякуй на гэтай прамове;  
Душа мая, прэўна, шчаслівай была бы,  
Калі б я не ведаў, панове,  
Што пекна спяваюць і жабы.

1909—1912

## ПЕНТАМЕТРЫ

\* \* \*

Чыстыя слёзы з вачэй пакаціліся нізкай парванай,  
Але, упаўшы у пыл, брудам зрабіліся там.

\* \* \*

Хіліцца к вечару дзень, і даўжэйшымі робяцца  
цeni;  
З бодем пад захад жыцця ўспомніш пра гэтае ты.

\* \* \*

З нізкага берага дно акіяна вачам недаступна, —  
Глуха ўкрыла яго сіняя цемень вады.  
Але ўзбярыся ўгару на вяршыну прыбрэжнай  
страмніны, —  
Кожны каменьчык на дне, пэўна, пабачыш ты стуль.

1910—1912

## НЕПАГОДАЮ МАЁВАЙ

Падаюць вішняў двяты, і разносіць іх вецер  
халодны;  
Снегам у чорную гразь падаюць вішняў двяты.  
Плачце, галіны, лісты! Загубілі вятры цвет  
ваш родны,—  
Не к чаму болей вам жыць. Плачце, галіны, лісты!

1909—1912

## САНЕТ

Ne ris point du sonnet  
o critique mequeur.

*S.-Beuve*<sup>1</sup>

На цёмнай гладзі сонных луж балота,  
За снег нябёснай вышыні бялей,  
Закрасавалі чашачкі лілей  
Між пачарнеўшых каранёў чарота.  
Укруг плесня, бруд,— разводзіць гніль спякота,  
А краскі ўсё ж не робяцца гразней,  
Хоць там плыве парою слізкі змей,  
І ржаўчына ляжыць, як пазалота.  
Цяпер нават здаволена багно:  
Гніль сотні год збіраючы, яно  
Смуроднай жыжкаю узгадала  
Цвятоў расістых чыстую красу.  
Маліся ж, каб з літоўнасці стрымала  
Тут смерць сваю пязвонкую касу.

1909—1912

---

<sup>1</sup> Не смейся над санетам, о насмешливы крытык.

*С.-Бёў.*



## ТРЫЯЛЕТ

Калісь глядзеў на сонца я,  
Мне сонца асляпіла вочы.  
Ды што мне цемь вечно́й ночы,  
Калісь глядзеў на сонца я.  
Няхай усе з мяне рагочуць.  
Адповедзь вась для іх мая:  
Калісь глядзеў на сонца я,  
Мне сонца асляпіла вочы.

*1909—1912*

## ТЭРЦЫНЫ

Есць чары у забытым, старадаўным;  
Прыемна нам сталеццяў пыл страхнуць  
І жыць мінулым — гэткім мудрым, слаўным,—

Мы любім час далёкі ўспамянуць.  
Мы сквапна цягнемся к старым паэтам,  
Каб хоць душой у прошлым патануць.

Таму вярнуўся я к рандо, санетам,  
І бліснуў ярка верш пануры мой:  
Як месяц зіхаціць адбітым светам,—

Так вершы ззяюць даўняю красой!

*1909—1912*

## ПАЧУЦЮ ЦЁМНАМУ ПАДЛЕГЛАЯ

Ты ўжо рассталася з уборам  
І ў ложка шлюбнае лягла,  
Свой сорам, свой жаночкі сорам,  
Дрыжачая, перамагла.

І ведаеш — табе мучэнні  
І нават мо канец жыцця  
Сабой накліча пры раджэнні,  
Ірвучыся на свет, дзіця.

Ды абясіленай душою  
Ты можаш аднаго жадаць,—  
Каб семя бурнае муское  
У нетрах цела пахаваць.

Таксама без надзей да спыну  
У пропасць чалавек ляціць  
І сквапна ўніз, на дно страмніны,  
З салодкай жудасцю глядзіць.

1912

## ДА ВАГІТНАЙ

Ціха ідзеш ты, у нетрах дзіцёнка хадою калышаш,  
Цёмнай і цёплай яму служыш калыскай цяпер.

---

Дзіцё, што ў коласе зярно,  
Пад сэрцам у цябе ўсё спее,  
І сэрца цёмнае святлее,  
І шчырым робіцца яно.

Ужо нічога ў ім няма,  
Адно ёсць — рупнае каханне,  
Салодка-соннае бажанне,  
Салодка-сонная дума.

**1912**

\* \* \*

Як хораша, калі дзіцё  
Пад сэрцам ціха зварухнецца,  
І ўраз па целу разліецца  
Яшчэ нязвычайнае чуццё.  
Душа — ў салодкім палусне,  
І кажуць знакі чалавечка:  
«Я — пценчык, ты — маё гняздзечка,  
Не руш, не руш, не руш мяне!»

1912

## ПРАКЛЯЦЦЕ ВАГІТНАЙ

К твайму аконцу каля ганка  
Падходзіць варажыць дыганка  
У лахмане зрэбным і нячыстым  
Са срэбрам ззяючым маністам.  
І, чуючы твае адмовы,  
Шыпіць пракляцця злыя словы  
З паглядам у пагляд упёртым:  
«Каб ты дзіцё радзіла мёртвым!»  
І, засмяяўшыся нясмела,  
Ты задрыжэла і збляднела.

1912

\* \* \*

З енкам дзіцё ты раджаеш,  
Болю не змогшы сцяраець,  
Стогнамі сэрца ўражаеш...  
Што я магу зразумець?

Шчыра мяне ты любіла,  
Шчыра цябе я кахаў,  
Але давёў да магілы,  
Сам на мучэнні аддаў.

1912

\* \* \*

Без сіл, уся ў пату, як белы снег, блядна,  
На злітаю крывёй і змятай караваці  
Ляжыць шчаслівая і жалкая яна,  
І аб адным у ёй цяпер дума: «Я — маці».

Яна зблелала ўся. Ёй, можа, ўжо не жыць.  
І ўсё ж ткі радасцю бязмежнай ззяюць вочы,  
А на яе тугіх грудзях ужо ляжыць  
Чырвоны, цёпленькі і неяк смешна смокча.

1912



\* \* \*

Пасля радзін ты ўсё штодня марнееш:  
Асунулася цела, збляклы твар,  
Засмяглі і растрэскаліся губы;  
На іх парой няпэўна прабяжыць  
Пасмех — і знікне, жалкі і пужлівы;  
Як сцені, сіняватыя кругі  
Навокала вачэй ляглі, а вочы  
Як быццам просяць злітавацца ўсіх.

Так крохкая, пушыстая багатка  
Пад ветрам аблятае, каб магло  
Яе насенне узрасці і кветнуць,  
І толькі кволае сцябло пасля  
Гаворыць аб жыцці, дзіцям адданым.

1912

\* \* \*

Тым вянкi суворай славы,  
Што за край свой у баю  
Жрэбi вынулі крывавы  
Напаткалі смерць сваю.

Ды слаўней вагітнай доля, —  
У сэрцы маючы любоў,  
За дзіцё зазнаці болі,  
За дзіцё праліці кроў.

Слава тым, хто сілу мае  
Смерць, не дрогнуўшы, спаткаць,  
Хто ў мучэннях памірае,  
Каб жыццё дзіцёнку даць!

1912

\* \* \*

Белы крыж, пліта, пад ёй — магіла;  
Мілым кветам рожа зацвіла.  
Тут калісьці ты, мой друг, спачыла,—  
Спарадзіла ў муках і лягла.

Усё мінулася — і боль, і гора —  
Усё кудысь далёка адышло;  
Але строгі надпіс: «Disce mori»<sup>1</sup>  
Нагадае, што з табой было.

1912

---

<sup>1</sup> Вучыся паміраць (лацінск.).

\* \* \*

Ізноў пабачыў я слябы,  
Дзе леты першыя прайшлі:  
Там сцены мохам параслі,  
Вясёлкай адлівалі шыбы.  
Усё ў пылу. І стала мне  
Так сумна, сумна ў цішыне.  
Я ў сад пайшоў. Усё глуха, дзіка,  
Усё травою зарасло.  
Няма таго, што раньш было,  
І толькі надпіс «Вераніка»,  
На ліне ўрэзаны ў кары,  
Казаў вачам аб тэй пары.  
Расці, ўзмацовывайся, дрэва,  
Як манумент жывы, ўставай  
І к небу надпіс падымай.  
Хай нерухомы словы спева:  
Чым болі сходзіць дзён, начэй,  
Тым імя мілае вышэй.

1913

## НА МОГІЛКАХ

*Рондэль*

Амур і сумны і прыгожы  
Стаіць з павязкай на вачах  
Ля склепу. Часам лёгкі пах  
Сюды даносіцца ад рожы.  
Паўсюль крыжы, вянкi... Чаго жа  
Тут, дзе магілы, сцень і прах,  
Амур і сумны і прыгожы  
Стаіць з павязкай на вачах?  
І ціха думаў я: быць можа,  
Любоў, палёгшы у трунах,  
Перамагла і смерці жах!  
Спачніце ж! Вечна на старожы  
Амур і сумны і прыгожы.

1913

## ТРЫЯЛЕТ

Мне доўгае расстанне з Вамі  
Чарней ад Вашых чорных кос.  
Чаму ж нядобры час прынёс  
Мне доўгае расстанне з Вамі?  
Я пабляднеў ад горкіх слёз  
І трыялет пачаў славамі:  
Мне доўгае расстанне з Вамі  
Чарней ад Вашых чорных кос.

1913

## УСПАМІН

«Дзень гэты, — так пісаў Катул, —  
Я белым каменем адзначу».   
Дасюль я рад, калі пабачу  
Алею, дзе пад ліпаў гул  
Мне парасонкам на пяску  
Штось ручкі мілья пісалі,  
Што — не скажу. Вы адгадалі,  
І словы ўжо на языку.

1913

## ДЗЕД

Так цёпла цэлы дзень было,  
Што дзед — і той сцягнуўся з печы,  
Ля рэчкі сеў, дзе больш пякло,  
І грэў пад старай світкай плечы.

Сінеўся бор, цякла вада,  
Скрозь пахла мёдам і травою...  
А дзеду нат і не шкада,  
Што хутка будзе ён зямлёю.

1913



## С. ПАЛУЯНУ

*Трыялет*

Ты быў, як месяц, адзінокі:  
Самотна жыў, самотна ўмёр.  
Хоць свет і людны, і шырокі, —  
Ты быў, як месяц, адзінокі:  
Красу, і светласць, і прастор  
Шукаў — і, ад усіх далёкі,  
Ты быў, як месяц, адзінокі:  
Самотна жыў, самотна ўмёр.

1913

## СПОЎНЕНАЕ АБЯЦАННЕ

Праз радасны заліты светам бор  
Праходзіць насып жоўтая чыгункі.  
Як роўна рэйкі, быццам на малюнку,  
Ляглі удоўж! Як ярка семафор  
Удалі зялёным шклом гарыць ад сонца!  
Як тэлеграфныя слупы гудзяць!  
Пабач — дразды на дроце іх сядзяць,  
А дрот зіе лепей ад чырвонца!  
І вось, махнатай лапаю ледзь-ледзь  
Ламаючы аналыя галіны,  
Сюды марудна з-за кустоў маліны  
Выходзіць буры малады мядзведзь.  
Паветра нюхае; нядбала паглядае  
Лянівымі вачамі, быццам спіць,  
У даль, пачуўшы нейкі гул, глядзіць  
І ўраз, украй здзіўлены, замірае...  
Ледзь чутна рэйкі тонкія дрыжаць;  
З вясёлым шумам у бары зялёным  
Нясуцца за вагонамі вагоны;

Шыпіць машына, іскры зіхацяць,  
Дым белы цягнецца ўгары струёю;  
Ад светла сонца ззяе сталь і медзь;  
З вакон смяюцца людзі... А мядзведзь  
Стаіць і чуе крык мой: «Верш, за мною!»

*1913*

## У СТАРЫМ САДЗЕ

Прыгожы сад, які любіў Вато:  
Між дрэў зялёных статуі паўсталі,  
Вось грот, гадзіннік сонечны, а далі  
Фантаз... Напэўна саду год са сто.

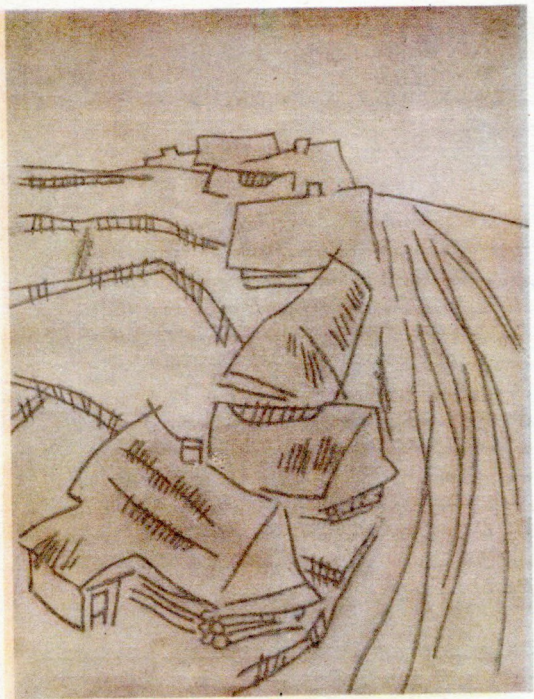
Стаю я, сню пра знікнуўшыя дні  
І кніжку повага пісьменніка трымаю.  
Яе я разгарнуў... і закрываю,  
Здзіўлены ўбрай, што гэта не Парні.

1913

\* \* \*

Народ, Беларускі Народ!  
Ты — цёмны, сляпы, быццам крот.  
Табою ўсягды пагарджалі,  
Цябе не пушчалі з ярма  
І душу тваю абакралі, —  
У ёй нават мовы няма.  
Збудзіўшысь ад грознай бяды,  
Увесь поўны смяротнай жуды,  
Ты крыкнуць не вольны: «Ратуйце!»  
І мусіш ты «Дзякуй» крычаць.  
Пачуйце жа гэта, пачуйце,  
Хто ўмее з вас сэрцам чуваць!

1913



## ЛІСТ...

Хоць значыць гэтае песць у Афіны совы, —  
Усё ж такі пішу да вас, Вацлаве, словы  
Нямелага ліста.

Даўно ўжо знікнуў дзень,  
Ўжо стаўні замкнуты, гарыць агонь, і цень  
Ад галавы маёй са сценкі мне ківае;  
У чорных рамках там сувора выглядае  
Пісьменнікаў чарга; з іх кожны — блізкі друг,  
Хоць і нябачаны у вочы. Светлы круг  
Над імі кінула газніца. Пазіраю  
Я часам на яго, а там ізноў да краю  
Стала прыходзіцца схіліцца і пачаць  
На белым аркушы далей ліста пісаць.  
Аб драмах Пушкіна кажу я ў ім. Не Мэры,  
Не Фаўст, не цар Барыс, а Моцарт і Сальеры  
Варушыць мозаг мой. Здаецца мне, што тут  
Сальеры атрымаў несправядлівы суд.

Халодным розумам праняўшыся, патхненне  
Ён мусіў тым губіць, — так кажа абвіненне.

Сальеры ў творчасці усё хацеў паняць,  
Ва ўсім упэўніцца, усё абмеркаваць,  
Абдумаць спосабы, і матар'ял, і мэту,  
І гораца любіў сваю свядомасць гэту.  
У творчасці яго раптоўнага няма:  
Аснова да яе — спакойная дума.  
Але, але... Аднак, што шкодзіць тут патхненню?  
Прыемнае дае Сальеры уражанне.  
Падобны зніччы ён: у іскрах над зямлёй  
Яна ўзрадае змрок лукою залатой,  
Гарыць, бліскучая, уся ў агні нясецца,  
А ў глыбіні сваёй халаднай астаецца.  
Уменне да ігры Сальеры здабываў  
Праз мерны, нудны труд; ці спраўды забіваў  
Ён гэтым талент свой, як бачна з думак драмы?  
Адкажа й скрыпка нам. Стакато, фугі, гамы  
Шмат год калісь на ёй Сальеры вывадзіў  
І моцна йграннем тым іскрынкі зык змяніў.  
Ямчэй яна гудзіць. Пявучых згукаў сіла  
Праз доўгія гады яе перарабіла,  
І, тымі спевамі уся напаяна,  
Навекі чулаю зрабілася яна.  
Няўжо ж душы жывой маглі бы зыкі спева  
У Сальеры не змяніць, калі змянілі дрэва?  
Не! Працай гэтаю сябе ён развіваў.



Сальеры — верны раб, каторы не схаваў  
Свой талент у зямлю. Хай судны час настане, —  
Спакойна Музе ён і проста ў вочы гляне,  
І будзе за любоў да здольнасці сваёй  
Апраўдан Музаю і ўласнаю душой.

Таксама робіш ты, дума, і у паэта  
Краснейшым кожны твор. Прывет табе за гэта!  
Прывет мой і табе, штодзённы рупны труд, —  
Гатуеш радасць ты ад творчаскіх мінут.  
Табе прывет нясу, ласкавая Камэна, —  
Натхненнем упайў нас ключ твой Гіпакрэна.  
Прывет да здольнасці пяе душа мая,  
І, вершы, вам прывет складаю ўрэшце я.  
Александрыйскі верш! Ты ціхі, як Эрэбус,  
Хаваючы агонь пад снегам. Хто in rebus  
Musaicum знаецца, не можа не любіць  
Тваёй паважнасці. Таму-то аднавіць  
Хацелася табой мне звычай пазабыты  
Эпістолы пісаць. Ну, а цяпер спачні ты.

1913

## ВАРАЖБА

Усё знікла — шум дажджу, і ветру вой сярдзіты,  
Блеск сіні перуноў, за ўдарам гулкі ўдар.  
Клубяцца шызыя астаткі грозных хмар,  
Як у вадзе воск пчол пры варажбе наліты.  
Што ж гэта варажба прароча нам і глебе?  
Пабач жа, — зіхаціць блеск ясны сонца ўраз  
Сярод разрыву хмар, і сямібарвны пас  
Лукой прыгожай лёг ў бэзовым небе.

1913

## ПРОСЦЕНЬКІ ВЕРШЫК

Няяркая, маленькая вясёлка  
Ўкруг месяца ледзь бачна зіхаціць;  
Яе не кожны нават і прыкмеціць,  
Хто ў гэты час на неба паглядзіць.  
Няяркая, маленькая вясёлка! —  
Праз гэта ты і даспадобы мне,  
Бо я адну з табою долю маю —  
Зіяць ледзь бачна ў сіняй вышыне.

1913

## КРЫТЫКУ

*Трыялет*

Чэліні статуї не рабіў,  
А толькі статуэткі, —  
Аднак артыста шчыры быў.  
Чэліні статуї не рабіў, —  
Ці чуеш, крытык едкі?  
Дарма ты трыялет ганьбіў:  
Чэліні статуї не рабіў,  
А толькі статуэткі.

1913

\* \* \*

Ты ночкаю каляднай варажыла  
І ў воду воск напаяўправідны ліла,  
Цікавячы, што выхадзіла мне:  
Курганчык... белы крыжык... так, магіла!  
У гэты рок я буду ўжо ў труне.

І броўкі хмурачы, са дна ўзяла  
Ты белы воск, яго сціскала, мяла  
І, смеючысь, сказала: «Дзе твой кон?  
Дык чым бы моц яго нас ні спаткала —  
У маіх руках, як воск, падасца ён».

1913

## САНЕТ

Прынадна вочы ззяюць да мяне;  
Чароўна усміхаючыся, губы  
Адкрылі буйныя бялеючыя зубы..  
Ласкавы шэпт... Гарачай хваляй мкне

Кроў к сэрцу маяму. Мана ўсё або не?  
Ці верыць мілым абяцанкам любы?  
Мо гэта жар, палаючы для згубы,  
Хавае сцюжку пад сабой на дне?

Так, іншы раз, над соннаю зямлёю  
Агністаю дугою залатою  
Прарэжа цемень яркі метэор.

Гарыць ён, іскры сыпе і нясецца,  
Бліскаючы мацней ад ясных зор, —  
А ў глыбіні халодным астаецца.

1914

## ЭМІГРАЦКАЯ ПЕСНЯ

Есць на свеце такія бадзягі,  
Што не вераць ні ў бога, ні ў чорта.  
Ім прыемны стракатыя сцягі  
Караблёў акіянскага порта.

І няма ім каго тут пакінуць,  
Бо нікога на свеце не маюць.  
Усё ім роўна: ці жыць, ні загінуць,—  
Аднаго яны моцна жадаюць:

Пабываць у краях незнаёмых,  
Ды зазнаць там і шчасця і гора,  
І загінуць у хвалях салёных  
Белапеннага сіняга мора.

Але мы — не таго мы шукаем,  
Не таго на чужыне нам трэба.  
Не рассталіся б мы з нашым краем,  
Каб было дзеля нас у ім хлеба.

І на вулцы пад грукат, пад гоман,  
Дзе натоўп закруціўся рухавы,  
Нам маячыцца вёсачка, Нёман  
І агні партавыя Лібавы.

1914



\* \* \*

Ты доўга сядзела за сталом  
Нерухомая, скамянелая.  
І чутна у цішы было,  
Як стукае гадзіннік мерна,  
Як дробны дождж сячэ халодныя шыбы,  
І як у капяжы блжыць струя вады.

А ты ўсё сядзела,  
Хацела — і не мела сіл  
Адвесці свае вочы  
Ад чорнай рамкі ў газеце, —  
Бяздоннай студні,  
Ушчэрць поўнай гора і слёз.

1914

## МЯЖЫ

Кінь вокам на увесь абшар зямлі:  
Вось хату шчыльна абышлі  
Парканы з гострымі цвікамі,  
Пасыпаняя бітым шклом,  
Глядзі — ў прасторах за сялом  
Мяжамі  
Падзелены на нівах каласы,  
Ідуць канаўкі праз лясы,  
І стонудовыя гранічныя каменні  
Сярод лугоў бяскрайных заляглі.  
Шнуры штыкоў па ўсёй зямлі  
Гараць, як дзікае хаценне,  
На гасударстваў рубяжы.  
Глядзі: паўсюль мяжы.

Нязмерны вольныя прасторы  
Святой зямлі, — а чалавек  
Мяжы, ірвы, тыны рабіў за векам век,  
Хаваўся ў іх, як ліс у норы,  
І жыў пужліва сам — адзін,  
Дрыжачы, як лісце асін,

Зласлівы, бессардэчны, хцівы,  
Такі здрадлівы,  
Для ўсіх чужы, зусім чужы.  
Вакол яго — платы, мяжы.  
Пабач, што робіцца за гэтымі платамі!  
У надмернай працы гіне тут  
Галодны і абдзёрты люд,  
Каторы моцнымі рукамі  
Стварыў усе багацтвы на зямлі:  
Правёў ён скібы на раллі,  
Ён рэйкі пралажыў чыгунак,  
Заводаў коміны надняў у выш нябёс,  
А сам даўно сляпы ад слёз  
І ўжо забыўся аб ратунак.  
Глядзі: па ўсёй зямлі святой  
Шырокай хваляй залатой  
Без краю блішча збожжа мора,  
Цвітуць лугі, шумяць лясы...  
Так многа ёсць паўсюль багацтва і красы,  
А людзі нішчацца у голадзе, у зморы  
Ад беднаты, ад цемнаты,  
Бо скрозь — мяжы, бо скрозь — платы.

1914

## ДВАЙНЯТКІ

Нясмела я цяпер стаўлю  
Пад апавяданнямі, вершамі і стаццямі  
Свой подпіс — Максім Багдановіч.

Хачу — і саромлюся, і баюся,  
І не магу паставіць Ваша імя.  
А мне была б радасна да болі  
Бачыць яго поруч са сваім.

Яшчэ дзіцёнкам я чуў,  
Што ёсць на небе дваіняткі-зоры,  
Каторыя так блізкі паміж сабой  
І так суцэльна зліваюць сваё святло,  
Што нам здаюцца адною зоркаю.

Доля іх — гэта ж наша доля.  
Вы, і самі тое не прыкмячаючы,  
Так многа далі мне,  
Так напоўнілі сабой маё жыццё,  
Што ці ж магу я адказаць,

Заглянуўшы ў сваю душу:  
Што там Ваша і што маё?  
Вось чаму я пачуваю сябе вінаватым,  
Калі я стаўлю над рознымі творамі  
Толькі свой подпіс — М. Багдановіч.

Але няхай жа ведаюць людзі,  
Чытаючы іх,  
Што гэта ім зоркі-двайняткі  
Свяцілі адной зарой.

1914

\* \* \*

Я — непрыкметны, шэры чалавек.  
Але Вамі, толькі Вамі паўна мая душа.  
І ліюцца з яе вершы аб Вас,  
Як ліецца вясной праз кару чысты сок  
З перапоўненага ім шэрага клёна.

1914

\* \* \*

Ой, лясы-бары ды лугі-разлогі!  
Цераз вас ідуць пуцінкі-дарогі.  
Калі хлопца я шчыра любіла,—  
Да яго сцяжынку пралажыла.  
Йшла сцяжынка — дайшла да расстання:  
Тут і скончылася нашае каханне.  
Я вазьму — ізноў па ёй пахаджу,  
Я ізноў на сцяжынку пагляджу.  
А на ёй ўжо трава-мурава;  
Усцяж крушыннік разрастаецца,  
Над дарогай галём навісаецца:  
Ні праходу, ні праезду няма.  
З-пад крушынніку крынічка цячэ,  
І гняздзечка зыбаецца ў ім.  
Ад таго і зыбаецца,  
Што там птушка-пяюшка заліваецца:  
«Ты не будзеш, крынічанька,  
Ад разводдзя свайго ўвясну паўней;  
І палюбіш, дзяўчынанька,  
Ды не так, як любіла ты даўней!»

1914—1915

\* \* \*

Цёмнай ноччу лучына дагарала,  
Я Арцёму кашулю вышывала:  
Пасярэдзіне — сонейка,  
Навокал зоры дробныя.  
Толькі ўходзіць у хату сястрычанька,—  
Белы-чысты ліст у руках,  
Белы тварык увесь у слязах:  
«Ой, забілі Арцёма, забілі,  
У нязнанай старонцы зарылі;  
Ой, забілі Арцёма шрапнеляй,  
Завіруха яго крые белаі беляй».  
Як пачула я тое ды ўцяміла,  
Мае ніткі неяк памяшаліся,  
Сонца яркае скацілася,—  
У вачах памуцілася.  
Чаму я на свет урадзілася?

1914—1915



\* \* \*

Як Базыль у паходзе канаў,  
Усё старонку сваю спамінаў.  
— Вы прашчайце, прашчайце, шнуры,  
Вы прашчайце, негаранья!  
Мне вас болі ужо не гараць,  
Буйным збожжам на зары не засяваць.  
— Не пабачу я цябе, цёмны луг,  
Поле чыстае, раздольнае!  
Мне па вас ужо ніколі не хадзіць,  
Мне зялёнай травы не касіць.  
— Расстаюся я з табой, шчыры бор,  
Пушча цёмная, драмучая!  
Мне твой шум ужо болі не чуваць,  
Мне высокіх сасон не рубаць.  
— Ах, прашчай ты, сямейка мая,  
Вы прашчайце, таварышы!  
Ужо не прыйдзеца да сэрца прытуліць,  
Пасядзець, пажартаваць, пагаманіць.

— Гэй, чалом табе, чалом, Беларусь,  
Уся староначка бяздольная!  
Не забуду твой сын сваей маці,  
За цябе у зямлі яму ляжаці.

. . . . .

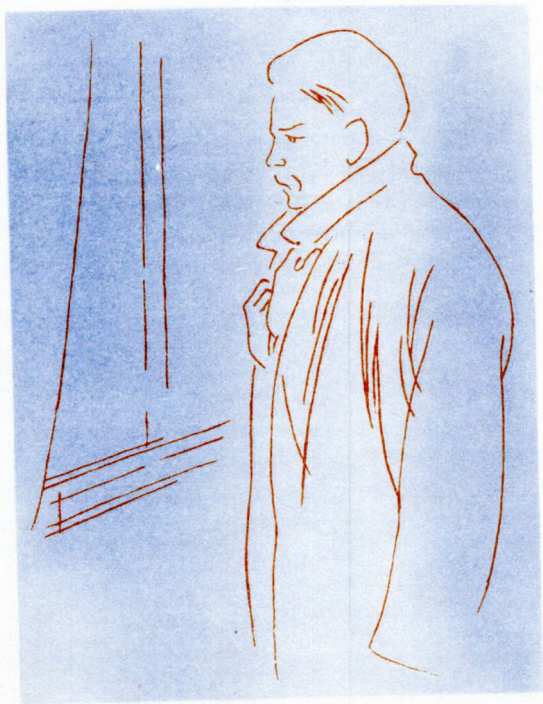
Як Базыль у паходзе канаў,  
Усё старонку сваю спамінаў.

1915

\* \* \*

Ты не згаснеш, ясная зараначка,  
Ты яшчэ асвеціш родны край.  
Беларусь мая! Краіна-браначка!  
Устань, свабодны шлях сабе шукай.

*1909—1915*



\* \* \*

Беларусь, твой народ дачакаецца  
Залацістага, яснага дня.  
Паглядзі, як усход разгараецца,  
Сколькі ў хмарках залётных агня...

*1909—1915*

## ДОЛЯ МУЖЫКА

Ты скажы мне, мужык,  
Як да долі ты звык?  
Цёмна ў хатцы тваёй,  
Плесня з мохам на ёй,  
І адрынка твая  
Збудавана з гнілля...

*1909—1915*

\* \* \*

Досі ўжо, браты, чужынцам мы служылі,  
Досі ўжо пашаны ім прыдбалі;  
Не сваю — чужую долю баранілі,  
Пад чужымі сцягамі ўміралі.

*1909—1915*

\* \* \*

Ой, грымі, грымі, труба, ўранку рана,  
У паход каб збірацца.  
Сабіраліся таварышы Яна —  
А яму не падацца.  
Сабіраліся таварышы Яна —  
У полі яму капаюць.  
У той яме пры дарозе  
Хлопца пахаваюць.  
Ой, не плач, не плач, жонка, з дзеткамі малымі,  
Не плач, не нудзіся,—  
Ды за Янку-небарачка  
Богу памаліся.  
Ен знайшоў другую жонку,  
Чужую старонку,—  
У чыстым полі з ёй пабраўся,  
Куляй заручаўся.

1909—1915



\* \* \*

Ой, скацілася зорачка, скацілася,  
Ты ушла ад нас — і не прасцілася,  
Не прасцілася, не развіталася,  
І куды ушла — не сказалася.  
Я ж цябе лячыла, даглядала,  
На снег нагаворны клала,  
Праз хамут прадзявала,  
Ліпавым цветам паіла.  
Чаму ж ты мне гэтак зрабіла?..

*1909—1915*

\* \* \*

Сярод вуліцы у нас карагод,  
Ды не йду я у таночку гуляць,  
Як той мак на градзе, красаваць,  
Праз красу сваю таварышак злаваць.  
Здрадзіць тварык белы бедную мяне:  
Толькі міленькае імя назавуць —  
Белы тварык разгараецца,  
А дзяўчаты усміхаюцца.

1915

\* \* \*

У мясцечку Церасцечку не званы гудзяць,  
Не званы гудзяць — навіну чуваць,  
Што знайшлі сёння Янку-стральца  
У зялёненькім ельнічку,  
Каля белага каменю,  
На цёмным імху, між брусніцаю.  
Галава яго прабітая.  
Уся крывёю залітая.  
Гэй, сасонка над ім шуміць,  
Прамаўляе, выгаварывае:  
«Не ўдаваўся бы ты, Яне, за куніцамі,  
Яшчэ болей — за тымі маладзіцамі».

1915

## БЯСЕДНАЯ

А чалом, чалом, мае госцейкі,  
Сабірайцеся на бяседачку,  
На бяседачку ў хату новую,  
У хату новую — сасновую,  
Ды за столікі кляновыя,  
За абрусікі бялёвыя,—  
Ой, бялёвыя-саматканыя,  
У узоры вышываныя.  
Вышывала я у сем шаўкоў,  
Вышывала каршуновы суд.  
Ён суды дае — перасуд бярэ:  
З большых птушак — хоць па пёрыўку,  
А з драбнейшых — дык і цэлы хвост.  
Прыхадзіў тут мужык-верабей,  
Каршуну ў ногі кланяўся,  
На сініцу-цешчу жаліўся.  
Не дамовіў ён скаргі свае,  
Як пачаўся і трэск і грук.  
Успырхнулі ўсе, злякаўшыся,  
Разляцеліся, хто куды здалеў.

Каўка неяк затрымалася,  
Ды і тая пахавалася,—  
І узораў не асталася.  
Ды красна бяседа не ўзорамі,  
А ласкавымі прыгаворамі;  
Не ядвабнымі абрусамі,  
А ласкавымі прымусамі.

*1915—1917*

\* \* \*

У Максима на кашулі вышыты галубкі;  
Я за тое вышывала, што цалуе губкі.

У Максима на кашулі вышыты лісточкі;  
Я за тое вышывала, што цалуе вочкі.

У Максима на кашулі вышыты надкоўкі;  
Я за тое вышывала, што цалуе броўкі.

*1915—1917*

\* \* \*

Як прыйшла я па ток малаціць —  
У задуменні застаялася  
Ды знянацку рассмяялася.  
Нават сорам на хатніх зірнуць:  
Ці не ўцямілі, хвароба на іх,  
Ад чаго мой тварык смяецца,  
Ад чаго маё сэрцайка б'ецца.

*1915—1917*

\* \* \*

Хоць і зорачка — ды не вярняя,  
І каханачка — ды няверная.  
Пакахала — як яхант даравала:  
Яхант-камень — сэрцу ён на гараванейка,  
Прападаю праз каханейка.

*1915—1917*



## ЛЯВОНІХА

Ах, Лявоніха, Лявоніха мая!  
Спамяну цябе ласкавым словам я,—  
Чорны пух тваіх загнутых брывянят,  
Вочы яркія, вясёлы іх пагляд;  
Спамяну тваю рухавую пастаць,  
Спамяну, як ты умела цалаваць.

Ой, Лявоніха, Лявоніха мая!  
Ты паяла галасней ад салаўя,  
Ты была заўсёды першай у танку —  
І ў «Мяцеліцы», і ў «Юрачцы», і ў «Бычку»;  
А калі ты жаці станеш свой загон,  
Аж дзівуецца нядбайліца Лявон.

Ой, Лявоніха, Лявоніха мая!  
У цябе палова вёскі — кумаўя.  
Знала ты, як запрасіць, пачаставаць,  
І дарэчы слова добрае сказаць,  
І разважыць, і у смутку звесяліць,  
А часамі — і да сэрца прытуліць.

Ой, Лявоніха, Лявоніха мая!  
Дай жа бог табе даўжэйшага жыцця,  
Дай на свеце сумным радасна пражыць,  
Усіх вакол, як весяліла, весяліць.  
Хай ніколі не забуду цябе я.  
Ой, Лявоніха, Лявоніха мая!

*1915—1916*

## СКІРПУСЯ

Ой, пайшла сабе Скірпуся на кірмаш,  
Паглядзець, ці селязенькаў нямаш,—  
Мо варона, мо сава,  
Мо Скірпусенька ўдава.  
Прадала яна каня,  
Утаргавала селязня,  
Селязенька чубаценькага,  
Маладога, зухаваценькага.  
Пакупіўшы селязня,  
Мела клопату штодня:  
Селязенька умываецца,  
Сам на вулку узіраецца;  
Узіраецца на вулачку,  
Ці не ўбачыць тую вутачку.  
Селязенька — Івашачка,  
Ен цалуецца з Наташачкай.

1915—1916

## АГАТА

Помню — йшла я да ратушы хутка  
Паглядзець, як гараць ведзьмакі,  
Толькі чую — гукае Марутка:  
«Бач, Агата, красунчык які!»

Ў задуменні, маруднай хадою,  
Увабраны ў шалом залаты,  
Ехаў ён на кані саматою,  
А прыгожы, — як Юры святы.

Шмат адгэтуль мінулася часу...  
Ах, калі бы ізноў павідаць  
І каня, і убранства пакрасу,  
І знаёмую сэрцу пастаць!

Я сяджу дзень за днём у аконца  
Ды праду апрыкрылы кужэль,  
І гудзіць, ўсё гудзіць верацёнца,  
Як у полі далёкім мяцель.

Ах, чаму я, на што змарнавала  
Так свае маладыя гады,—

Ах, чаму я, на што не спытала,  
Хто ён гэткі і едзе куды!

Толькі б зведаць — і з воску фігуру  
Я найменнем яго ахрышчу,  
Выйду ноччу на поле у буру  
І заклацце сваё нашапчу.

І праз свіст, праз гудзенне вятрыска,  
Цераз шум прыдарожных ракіт  
Я пачую так блізка, так блізка  
Гук знаёмы ад конскіх капыт.

Не забыць мне, што спасенне трачу,  
Што душу варажбою гублю,  
Але знаю — яго я пабачу  
І нарэшце скажу, як люблю.

*1915—1916*

\* \* \*

Калі паласу агнявую  
На захадзе сонца праводзе,—  
Пакінуўшы вежу старую,  
У сад каралеўна выходзе.

Вось чмель прагудзеў аксамітны,  
Вось ярка-зялёная мушка...  
І ўрэшце з краіны блакітнай  
Улятае маленькая птушка.

Як чутна яна запявае,  
Што ёсць і вясна, і каханне,  
І шчасце без меры, без краю,  
І першая горыч расстання.

Маркотна глядзіць каралеўна,—  
Так сэрца жадае любові!  
І хмурыць сувора і гнеўна  
Кароль пасівеўшыя брові.

1915—1916

\* \* \*

Маладыя гады,  
Маладыя жадання!  
Ні жуды, ні нуды,  
Толькі шчасце кахання.

Помніш толькі красу,  
Мілы тварык дзявочы,  
Залатую касу,  
Сіняватыя вочы.

Цёмны сад — вінаград,  
Цвет бяленькі вішнёвы,—  
І агністы пагляд,  
І гарачыя словы.

Будзь жа, век малады,  
Поўны светлымі днямі!  
Пралятайце, гады,  
Залатымі агнямі!

*1915—1916*

\* \* \*

Выйшаў з хаты. Ціха спіць надворак.  
Напльвае радасць, з ёю — сум.  
Не злічыць у небе ясных зорак,  
Не злічыць у сэрцы светлых дум.

Шмат зазнаў я горычы з нудою,  
Што шчаміла, мучыла, пякла...  
Усё ужо прайшло, сплыло вадою,—  
Моладасць не знікла, не прайшла!

*1915—1916*



\* \* \*

Сцюжа, мрок... Я ізноў хвараваты.  
У сэрцы — думак дакучных цяжар.  
Заварыць бы гарчай гарбаты,  
Разагрэць бы хутчэй самавар.

Запя ён і тонка, і ціха,  
Зазіе на спод аганьком,—  
І развеецца цёмнае ліха  
Над маім абагрэтым кутком.

*1915—1916*

\* \* \*

Залілось, слязьмі быццам, зоркамі  
Неба сіняе, безбярэжнае  
Над лагчынкамі, над узгоркамі,  
Над табой, маё поле снежнае.

Без канца кругом шыр халодная...  
Шмат я йшоў па ёй, істаміўшыся;  
Але вось пачуў сэрца роднае,  
Ўраз пачуў, душой з небам зліўшыся.

Грудзі ўпалыя распраміліся,—  
Ты не страшна мне, поле чыстае!  
Нада мной сляза пакацілася  
Уніз, гарачая і агністая!

*1909—1915*

\* \* \*

Прыйдзецца, бачу, пазайдрыць бяздольнаму Марку.  
Моладасць плыне, а следу няма нікога.  
Эт, і чаму ж нагадала суворую Парку  
Нітку мне прасці гатунку такога благога.

Ціха гудзіць і пяе у яе верацёнца,  
Цягнецца, цягнецца доўгая, шэрая нітка;  
Цягнуцца шэрыя дні без прасвету, без сонца,  
І не пабачыш, здаецца, ні шчасця, ні ўжытку.

Хоць бы ты чорную, толькі б не шэрую прала,  
Гора жадаў бы, ды толькі каб поўную чарку;  
Але і гора такога пазнаў я замала,  
Прыйдзецца, бачу, пазайдрыць бяздольнаму Марку.

1915—1916

\* \* \*

Непагодны вечар. Сумна, дружа, мусі?  
Каб разважыць смутак, ціха запяваю:  
— Ой, ляцелі гусі ды з-пад Бelay Русі.  
Скалацілі воду ціхага Дунаю.

Ёсць любоў на свеце, здрада і расстанне;  
Шмат яшчэ чаго нам прыйдзецца зазнаці...  
Усё мацней пяю я аб чымсь каханні,  
І тугі у спеве болей не схаваці.

*1915—1916*

## СТРАЦІМ-ЛЕБЕДЗЬ

Не анёл у трубу уструбіў —  
З хмары бог старому Ною гаварыў:  
«Поўна з краем чаша гневу майго  
На людскія грахі ды бясчыннасці.  
Вось надойдзе часіна сувора,  
Лінуць з неба залівы бязмерныя  
І абмыюць ад бруду смуроднага  
Усю зямлю яны, белы-вольны свет».

Пачынаў тут Ной будаваць каўчэг  
З таго дзерава ліванскага.  
Ушыркі гэтаму каўчэгу — сто лакцёў,  
А ўдаўжкі — болей тысячы.  
Ды узяў туды Ной і птах і звяроў,  
Каб не звёўся іх род з зямлі.  
Ды не плыў к яму з мора сіняга  
Страцім-лебедзь — горды, моцны птах.  
Яго звычайі — арліныя,  
Яго ўцехі — сакаліныя;  
Пер'і-пер'ечкі бялеюцца  
Ды на золку агнявеюцца.

Ў яго ў крыле — трыста тры пярэ:  
Узмахне крылом — быццам бор шуміць,  
Узмахне другім — што мяцель гудзіць.

Як учнуць дажджы — пацякла вада,  
Разлілася горш ад павадкі.  
Затапіла ўсе лугі-лагі,  
Усе лугі-лагі, ўсе лясы-бары;  
Уздымаецца вышэй ад гор.  
Птахі ў небе стаяй лётаюць,  
Енчаць жаласна, ад нуды крычаць,  
Выглядаюць стуль прытулачку.  
А па ўсёй зямлі толькі хвалі б'юць,  
Толькі хвалі б'юць белай пенаю.  
Ды па іх дужы, смелы плавае  
Страцім-лебедзь — горды, моцны птах.  
Узмахне крылом — быццам бор шуміць,  
Узмахне другім — як мяцель гудзіць.  
І населі тут на лебедзя  
Птахі дробныя ўсёй стаяю.  
Лебедзь з сілы выбіваецца,  
Птушкі ажна уцяшаюцца.  
Дзень ён плавае, другі-трэці дзень,  
На чацвёрты стаў прасіць-маліць:  
«Вы ўзяціце хоць на час які,

Выбіваюся з астатніх сіл.  
Дайце вы грудзям, гэй, вальней ўздыхнуць!  
Дайце вы крылам, гэй, шырэй ўзмахнуць!»  
Не паслухалі птахі лебедзя.  
Пацямвела у яго ў вачах,  
Крылі ўрэшце падламаліся,  
Галава ў ваду апусцілася.  
І пайшоў на дно мора сіняга  
Страцім-лебедзь — моцны, горды птах.

Ад усіх цяпер патомкі ёсць,  
Ды няма адных — Страцімавых.

1916

\* \* \*

Набягае яно  
Вечарамі, начамі,  
Адчыняе акно  
І шамрэе кустамі.

І гавора адну  
Старадаўнюю казку —  
Аб любоў і вясну  
І жаночую ласку.

Сэрца сніць аб красу —  
Аб слядочак дзявочы,  
Залатую касу,  
Сіняватыя вочы.

Як забудуся сном  
Ў сіняватыя ночы,—  
Прылятаеш ты ў дом,  
Пазіраеш у вочы...

1917



\* \* \*

Пралятайце вы, дні,  
Залатымі агнямі.  
Скончу век малады,—  
Аблятайце цвятамі...

1917

\* \* \*

У країне светлай, дзе я ўміраю,  
У белым доме ля сіняй бухты,  
Я не самотны, я кнігу маю  
З друкарні пана Марціна Кухты.

1917



**ПЕРАКЛАДЫ  
I  
НАСЛЕДВАННІ**



## ПАМ'ЯТНІК

*Пераклад з Гарацыя асклепіадаўскім вершам*

Лепшы медзі сабе памятник справіў я,  
Болей ўсіх пірамід царскіх падняўся ён;  
Не зруйнае яго сівер, ні едкі дождж,  
Ні гадоў чарада, вечнага часу рух,  
Не саўсім я памру, лепшая часць мяне  
Не зазнае хаўтур; слава мая ўвесь час  
Між патомкаў расці будзе, пакуль ўсхадзіць  
Зможа з дэвай удвух на Капітоліі жрэц.  
Аба мне гаварыць будуць: «Раджоны там,  
Дзе шумлівы Аўфід шпарка ў палёх імкне,  
Дзе царыць над людзьмі бедны вадой Танай,—  
Ён да славы дайшоў, хоць і не панам быў».  
Першы стаў я складаць на эолійскі лад  
У нашым родным краю песні пад лірны звон.  
Усе заслугі мае, Муза, з пашанай зліч  
І лаўровым вянком мне валасы пакрый.

## ІКАР І ДЗЕДАЛ

*«Tetamarphoses» Овідзія, кн. 8-ая, вершы 189—220*

Дзедал пачаў чарадой прыладжываць пер'я.  
На сам перш  
Дробныя, дальш падаўжэй, і думаць бы можна,  
што быццам  
Пер'я на кочцы растуць. Складалася так жа патроху  
З розных няроўных кускоў чароту жалейка пастуш'я.  
Далей ён ніткай звязаў сярэднія пер'я, а рэшту  
Воскам зляпіў на канцах. Скрапіўшы такой працай  
скрыдлы,  
Дзедал іх трохі сагнуў, каб да птушачых сталі  
падобны.  
Ікар, сын адны яго, не ведаўшы, што ён бярэцца  
У час той за згубу сваю,— ад ветру лятаўшыя  
пер'я  
Спрытна лавіў, жоўты воск мяў рукамі сваімі  
і шкодзіў  
Дзіўнай рабоце айца гульніей... Калі майстар  
закончыў  
Працу сваю, дык тады прывязаў сам к плячам сваім  
скрыдлы

І, размахнуўшыся, ўраз падняўся ў паветра.

«О, Ікар!»

Дзедал прамовіў сынку, каб яго навучыць: «Умяляю,  
Каб пасярэдзіне ты паляцеў; калі ніжай, чым трэба,  
Будзеш імкнуць, дык вада твае скрыдлы прамочыць.

Калі жа

Вышай у неба ўзляціш,— іх сонца пякучае спаліць.  
Лепей ляці між вадой і між сонцам. Прашу цябе

далей,

Кінь на Геліку глядзець, на Арыона меч, на Боота.  
Але за мной павандруй». Тут жа сына лятаць

навучыў ён

І прывязаў да плячоў яго скрыдлы, нязвычайныя людзям...  
У час, калі Ікара так навучаў клапаціўшыся бацька,  
Слёзы ў старога цяжкі і дрыжалі айцоўскія рукі.

Цмокнуў ён сына свайго, у апошні раз цмокнуў

і ў неба

Узвіўся на скрыдлах сваіх, у паветры паперадзе

мчыцца.

Страшыцца ён за дзіця, як з гнязда паляцеўшая

птушка

З пценчыкам кволым сваім лякаецца ў вышы.

І просіць

Дзедал сынка не адстаць, небяспечнай умеласці

вучыць,



Скрыдлы варуша свае, пільнуе сыноўскія. У неба  
Рыбу лавіўшы вудой рыбалка, пастух, што абпёрся  
Кіем, аратай з сахой, — кожны з іх,

здзіваваўшыся, ў неба

Пільна глядзеў, пазіраў на Дзедала з сынам і лічыў  
Іх за багоў, бо адны яны могуць лятаць у наветры.

## З фінскай

### ПАВО

*Верш фінскага песняра Рунеберга*

Блізка горнай рэчкі Сарыярві  
Жыў сабе да гаспадарыў Паво.  
Меў ён жонку і дзяцей з асьміну.  
Разам з імі і гараў і сеяў,  
А пасля еў хлеб запрацаваны.  
Толькі ж раз вясной дажджы як люнуць,  
Скрозь руччы, узяўся снег вадою —  
І палову руні з поля змыла;  
Ўлетку каласы пабіла градам.  
Рэшту — ўвосень маразы згубілі.  
Аж галосіць гаспадыня Паво:  
«Прыйдзецца нам з торбай пацягацца,  
Пад ваконнем сораму набрацца,  
Паміраці або жабраваці».  
І тады прамовіў жонцы Паво:  
«Памяшай муку з карой таўчонай;  
Загару глыбей я нашу ніву,—

Перабудзем так да ураджаю».  
І яна муку з карой змяшала,  
Загараў глыбей сваю ён ніву,  
Пакупіў сям'ян, прадаўшы оўцы.  
Вось растануў снег вясной на полі,  
Але руні болей не пашкодзіў.  
Ўлетку бура з градам праняслася,  
Але не пабіла збожжа Паво.  
Маразы ізноў былі пад восень,  
Толькі ж ніва Паво ўжо наспела.  
І сказала, жыта зжаўшы, жонка:  
«Вось калі мы пажывём выгодне.  
Годзі нам мяшаць муку з карою,—  
Можна чыстага пад'есці хлеба».  
І тады прамовіў жонцы Паво:  
«Зноў змяшай мукі з карой таўчонай,  
Бо памёрзла ніва у суседа».

### 3 Шылера

\* \* \*

Хочаш сябе ты пазнаць,—  
паглядзі на людзей, на іх справы;  
Хочаш людзей зразумець,—  
ў сэрца сваё загляні!

## З Гейнэ

\* \* \*

Ў паўночным краю на кургане  
Сасна адзінока стаіць,  
Абкутаўшысь лёдам і снегам,  
Як белай адзежнай, спіць.  
І бачыць у сне яна пальму,  
Што ў далёнай паўдзённай зямле  
Самотна стаіць і нудзьгуе  
На спаленай сонцам скале.

## АЗРА

Кожны вечар ля крыніцы,  
Дзе вада дзюрчыць, плюскоча,  
Упярод і ўзад хадзіла  
Доч прыгожая султана.  
Кожны вечар ля крыніцы,  
Дзе вада дзюрчыць, плюскоча,  
Малады стаяў нявольнік  
І марнеў штодня ўсё болей.  
Раз яна ў яго паціху,  
Затрымаўшыся, спытала:  
«Як завуць цябе, дзе край твой  
Ды з якога ты народу?»  
Адказаў нявольнік: «Клічуць  
Магаметам з Іемена,  
А народ мой — тыя Азры,  
Што канаюць ад каханья».

\* \* \*

Дзяцюк шчыра любіць дзяўчыну,  
Ей іншы да сэрца прышаў,  
А іншы той іншую любіць  
І мужам яе хутка стаў.  
За першага, хто ні спаткаўся,  
Дзяўчына са злосці ідзе.  
Дзяцюк жа марнее і губіць  
Жыццё маладое ў нудзе.  
Старая ўжо гэта гістор'я,  
Хоць новаю будзе ўсягды.  
Як з кім яна здарыцца,— пэўне  
Пакрыша ім сэрцы тады.

\* \* \*

Калі маеш шмат чаго,  
Дык яшчэ табе прыбавяць;  
А як трохі,— ўсё вазьмуць,  
Ні скарынкі не аставяць.

Галяка ж адна труна  
У белым свеце прывітае,  
Бо ў нас права на жыццё  
Мае той, хто нешта мае.



## ГЕНРЫХ

У Каносе, перад замкам,  
Ноччу цёмнай і дажджлівай,  
На дварэ стаіць цар Генрых,  
Босы, у адной кашулі.  
На яго ў акно хтось двое  
Пазіраюць... Месяц глянуў,  
Асвяціў Рыгора папы  
Брыты чэрап і Мацільду.  
Пабялеўшымі губамі  
Генрых «ойча наш» шапоча,  
Але злуе яго сэрца,  
Нешта іншае гаворыць:  
«Там далёка, ў краю родным,  
Горы цвёрдыя паднялісь;  
У глыбі тых гор жалеза  
Пахавапа на сякеру.  
Там далёка, ў краю родным,  
Ёсць лясы з дубоў вялізных:  
З самага старога дуба  
Для сякеры выйдзе ручка.

Край мой родны! Край мой верны!  
Зродзіш, край, ты чалавека,  
Што змяю майго мучэння  
Ураз заб'е сякерай вострай».

### *З П. Верлена*

#### АСЕННЯ ПЕСНЯ

Як раньш, п'яе  
І ў сэрца б'е  
Сумны тон.  
То, восень, іх,  
Бальных тваіх  
Скрыпак стогн.  
Чу! Часу ўдар!  
Бялее твар,  
Рвецца ўздых:  
Ўстаў карагод  
Мінулых год,  
Дзён былых.  
А віхр ліхі,  
Што ў лісьць сухі,  
Дзьме у мяне.  
Нясе туды,  
Нясе сюды,  
У даль імкне.

\* \* \*

Раяль цалуе тонкая рука  
У час вячэрні шэра-ружаваты;  
І на крылах, цішэй ад вецярка,  
Ў паветры мяккім, пекным паплыла ты  
Пужліва, песня, і срэдзь комнат хаты  
Шчэ доўга веяў пах, як ад цвятка.

Што за калыска ціха так гайдае  
Стамлёнага, бяздольнага мяне?  
Чаго, як жэўжык, песня вымагае?  
І што ў канцы яе прыпеў жадае,  
Каторы гэтак хутка у акне,  
Адчыненым на садзік, замірае?

\* \* \*

Ціхі і сіні блішча над хатай  
Неба прастор.  
Ціха гайдае ліпа над хатай  
Лісцяў узор.

У небе рахманы, срэбраны голас  
Звонка гудзіць.  
Птушкі маркотнай з дзерава голас  
Сумна звініць.

Божа мой, божа! Мірна ліецца  
Вокал жыццё.  
У горад ад гэтай цішы ліецца  
Шумнае ўсё.

Што гэта? Слёзы? Што жа зрабіў ты,  
Бледны ад іх,—  
Горка паведай, што жа зрабіў ты  
З дзён маладых?

## ЗАХАД

Слабне золак, згарае —  
І нячутна, паволі  
Смутак свой разлівае  
Захад сонца у полі.  
Смутак свой разлівае  
Спеў ласкавы аб долі,  
Душу цеша, сцішае  
Захад сонца у полі.  
Сны у ёй вынікаюць,  
Як на сінім абшары.  
Устаюць і сплываюць  
У блеску захаду мары.  
Устаюць і знікаюць  
Споў цудоўныя чары,  
Быццам тонуць і ззяюць  
У блеску захаду мары.

\* \* \*

Глянь: месяц бледны  
У лясу гарыць,  
І спеў пабедны  
З галін ляціць,  
Увесь поўны сілы.

О, друг мой мілы!

Свет спачывае.  
Як шкло — ставок;  
Ен адбівае  
Калін гурток  
І явар стары.

Снуй, сэрца, мары!

Спакой глыбокі  
Злятае к нам

З нябёс далёкіх,  
І ззяе там  
Блеск золку ясны.

О, момант красны!



## САНТЫМЕНТАЛЬНАЯ БЯСЕДА

У полі дзікім і апусцелым  
Праходзяць ноччу дзве мары ў белым.

Мяртвы іх вочы, блядны іх чолы,  
Іх словы з вуснаў злятаюць кволы.

У полі дзікім і апусцелым  
Аб прошлым шэпчуць дзве мары ў белым.

— «Ты наша шчасце ці ўспамінаеш?» —  
— «К чаму ж ты гэта цяпер жадаеш?» —  
— «Ці б'ецца сэрца, хоць проці волі,  
Пачуўшы імя маё?» — «Ніколі». —

— «Вясёла, моцна і так прыгожа  
Кіпела наша любоў». — «Быць можа». —

— «Сінела неба, расла надзея...» —  
— «Надзей няма ўжо, і свет цямнее».

Так шэпчуць мары, ўкруг — дол аўсовы,  
І чуе толькі ноч твая словы.

\* \* \*

Рака срдзь вулкі! Як мана  
За мурам футаў з пяць, яна  
Нязвычайнай явай уставае  
І ціхай, цёмнаю сваёй,  
Хоць і нямутнаю, вадой  
ЛЯ краю места працякае.

З бакоў ідзе шырокі пудь  
І не дае, каб што-нібудзь,  
Апроч туману, адбівала  
Смяротна-жоўтая вада,  
Хаця б ад золку чарада  
Катэджаў чорна-жоўтых ззяла.

## ШЫНОК

Ужо кроўю ногі пыл шасы гарачай росяць,  
І ўраз — чырвоны дах, мур белы між цянька.  
І вывеска «Спакой» — вясёлы знак шынка...  
Ёсць мяккі хлеб, віно і паспарту не спросяць.

Тут спяць, пяюць і п'юць, тут кураць і галосяць.  
Шынкар — стары салдат; шынкарка ж даць пляпка  
Ці вымыць твар хлапцам спяшыць, — іх больш пятка,  
Вясёла кажучы, бо збыткаў мае досыць.

У каморы чорны столь з бяревенняў; па сцянам  
Малюнкаў страшных рад: «Кароль чараўнікам»,  
«Малек Адэль»... Баршчу пах добры павявае...

Вы слышыце? Саган, здаецца, ўжо чуваць;  
Як ён гадзінніку вясёла падпявае!  
Даль поля праз акно адкрытае відаць.

\* \* \*

Гул вулічных шынкоў; панельны бруд; каштаны  
Старыя; з іх ляціць праз дымныя туманы  
Рой лісцяў; амнібус, каторы грукаціць  
Жалезам, і між кол рыпяшчых ледзь сядзіць  
Зялёны аганёк з чырвоным, быццам вочы,  
Варочаючы ўкруг; і з люлькаю рабочы,  
Дымяшчы, ідучы, гарадавому ў нос;  
Капеж з дамоў на брук, што бачыў шмат калёс;  
Асфальт істоптаны, з канаўкамі на краю  
Дзея памый... Такі мой шлях, ідушчы к раю.



Ноч. Дождж. Нябёс імгла. Абрисам цёмным рэжа  
Гатычны горад іх. Стаяць скразныя вежы  
І дахі гострыя, знікаючы ў далі.  
Пляц. Шыбеніц вярхоўкі, ад зямлі  
Падняўшы мерцвякоў, пад ветрам іх гайдаюць,  
Як у танку. Крукі ўжо хціва раздзіраюць  
Цела ім. Ногі іх — здабыча для ваўкоў.  
Кусты цярноўніка ды некалькі дубкоў  
Ўздымаюць там і сям іссохшыя галіны  
К лясам, чарнеюшчым у глыбіне карціны.  
І арыштантаў трох, ссінеўшых і басых,  
З бакоў вядзе чарга здаровых вартавых,  
Трымаючы мячы, бліскучыя, прамыя,  
І проці іх з нябёс б'юць стрэлы дажджавыя.

## З Э. Верхарна

### ПАЎСТАННЕ

Вуліца — ў руху кракоў,  
Целаў, і плеч, і працягнутых рук,  
Рвушчыся дзіка ўгару, як галіны кустоў.  
Так і здаецца, што тут самой вуліцы рух,  
Мкнушчай, лятучай, дрыжашчай ад слёз  
Злобы, надзей і пагроз;  
Вечара чырвань і золата крыюць яе.

У гуле трывожным званоў  
Смерць устае.  
Смерць успывае са сноў  
З вамі, агні і штыкі;  
Колькі галоў  
Ўздзеты у іх, як сарванья груба цвяткі!

Кашаль глыбокі гарматаў глухіх  
Лічыць стагнанні цякушчых гадзін,  
Лічыць самотна, адзін:

Усе цыферблаты на пляцах крывых,  
Быццам як вочы ў павеках бальшых,  
Выбіў каменняў ударыўшы град.  
Часу звычайнага болей няма  
Душам адважным, не маючым спыну ума,  
У церазмернасці гэтых грамад.  
На вуліц шэрыя каменні  
Шалёнасць лонула ў гарэнні  
Агнёў, у крыках, поўных сілы,  
Са свежай кроўю кожнай жылы,  
Збялеўшы страх  
Ад напружэння:  
Нядоўгі сіл яе размах  
Варт нават века цягацення  
К сталетняму свайму чаканню ў марах, снах.

І ўсё, аб чым калісь мы снілі,  
Аб чым вачамі мы малілі,  
То, што мы словам раскачалі,  
Што нават смелыя адклалі  
На будучы далёкі век,  
Што, быццам сокі, чалавек  
У глыбі сваёй маўчком хавае,—  
Яно цяпер шмат з рук з аружжам налівае,  
Змяшаўшы ў грамадзе заўзятасць, злобу, здзек.



### З Ю. Святагора

#### ДЗВЕ ПЕСНІ

Я палямі іду на чужой старане;  
Светла зоркі глядзяць у глухой вышыне,  
Ды у цёмных садах каля самай ракі  
Загарэлісь адзін за адным аганькі.

Нехта рэчкай плыве — плюск ідзе над вадой,—  
Звонка песню пье нейкай мовай чужой.

Я палямі іду, і нявесела мне,  
І гаруе душа у чужой старане.  
Але гляну навокала: тая ж зямля,  
Як і ў родным краі, разлягліся паля,  
Тыя ж зоркі гараць у глухой вышыне  
На чужой старане.

А як песню пачуў, што над рэчкай звініць,  
Хваляй вольнай, жывой з-за курганаў бяжыць,—  
Я пазнаў чагось свойскага многа у ёй:  
Калісь чуў гэта ў песнях старонкі сваёй...  
Гэтак льюцца яны, гэтак ціха дрыжаць  
І, паўнютокі нуды, горка плачуць, звіняць...

І, збудзіўшысь душой, чую ўжо з-над ракі,  
Хоць і ў мове чужой, сэрцу гук дарагі.

Ціха полем іду я і думаю ў мгле:  
Людзі тыя ж і тут, што ў маёй старане;  
Іх здалёку агні мяне квапяць, завуць,—  
Так жа любяць яны, так жа песні пяюць.  
Людзям гэтым чужым у далёкім краю  
Я радзімую песню спяю.

Я палямі іду на раку к аганьку,  
Хутка песню у родным пяю языку.  
Льецца, льецца яна, жаласліва звініць,  
Поўна скаргі, трывог над палямі ляціць.  
І ніхто на рацэ не шуміць, не плыве,  
І маркотную песню ніхто не пая,—  
Бо, збудзіўшысь душой, чуюць там з-за ракі,  
Хоць і ў мове чужой, сэрцу гук дарагі!..

## З А. Пушкіна

\* \* \*

Сяджу я ў турме за рашоткай гады.  
Узросшы на волі арал малады,  
Друг сумны мой, машучы моцным крылом,  
Крываваю страву клюе пад акном.

Клюе і кідае, глядзіць ён ў акно  
І нібы задумаў са мною адно.  
Завёць мяне крыкам, паглядам сваім  
І хоча прамовіць: «Давай уляцім!

Мы — вольныя пціцы! Пара, брат, пара!  
Туды, дзе за хмарай бялее гара,  
Туды, дзе сінеюць марскія края,  
Туды, дзе гуляем... сам вецер ды я».

## *З А. Майкава*

\* \* \*

«Золата, золата падае з неба!»  
Дзеці крычаць і бягуць за дажджом...  
Досі вам, дзеці, яго мы збяром,  
Толькі збяром залацістым зярном  
У свіранах, поўных пахучага хлеба.

### З Крымскага

\* \* \*

Кажуць людзі, быццам, творачы мужчыну,  
Бог зрасіў вадою высахшую гліну;  
Але чорт надкраўся: выціснуўшы воду,  
Падмяшаў ён слёзы ў нашу прыроду.

Нудзяць нас праз тое цягам смуткі, жалі,  
І адзін ратунак, каб яны маўчалі —  
Выплакаць іх шчыра, голасна ці ціха,  
Каб з слязамі разам вылілася ліха.

Ох, мне з гэтым лекам ачуняці трудна,  
Слёзаў я не маю, а ў душы так нудна.  
Ужо яна згарэла, а не плачуць вочы.  
Ужо самлела сэрца, слёзы ж ліць не хоча.

### З Чарняўскага

\* \* \*

Ужо зноў не спаткаюцца твая шляхі,  
Якімі ў жыццё мы выходзілі зрання,  
Мы ўсе пакляліся, маўляў жаніхі,  
Да смерці ядынае меці каханне;  
А як разышліся — пакінулі нас  
Заходы і думкі высокія ўраз:  
На іншыя сцэжкі жыццё нас звяртае,  
Па-своему кожны свой век пражывае,  
У кожнага неба і сонца свае,  
Супольная ж праўды крыніца не б'е.

## З Олеся

\* \* \*

Пекла было тут у тую часіну:  
Гром звар'яцеўшы стагнаў і равеў,  
Білі вакол перуны без упыну,  
Ўвесь небасхіл то палаў, то чарнеў.  
Бура прайшла, і людзей я пытаю,  
Што жа зрабілася з роднага краю?  
Пэўна, руіны ў ім бура зрабіла...  
Кажуць — разбітую ліпу дабіла.  
Думка! Калі я цябе выліваю  
Ў слова халоднае, ў песню сваю,  
Гэткае ж пекла ў душы сваёй маю,  
Паліць яна мне душу ўсю маю.  
Што ж, асцюжоная словам людскім,  
Ты нарабіла ў краю дарагім?  
Можа, разбіла маркотную ліпу,  
Смерці прасіўшую ў нуднаму рыпу.

## АСТРЫ

У поўначы астры ў саду расцвілі,  
Убраліся ў росы, вянкi заплялі  
І сталі ружовага ранку чакаць  
У вясельку калёраў жыццё убіраць.  
І марылі астры ў цудоўнаму сне  
Аб зёлках шаўковых, аб сонечным дне.  
І казачны край падымаўся з іх сна,  
Дзе кветкі не вянуць, дзе вечно вясна...  
Так марылі ў шэрую восень яны,  
Так марылі астры і ждалі вясны.  
А ранак спаткаў іх халодным дажджом,  
І вецер стагнаў у саду за кустом.  
І ўбачылі астры, што ўкруг іх — турма,  
І ўбачылі астры, што жыць ім — дарма,  
І ўмерлі яны. Але тут, як на смех,  
Паднялася сонца, цалуючы ўсех.



## *Песні*

### *Руская*

\* \* \*

Сёння дзень у нас светлы, радасны —  
Ўваскрасенніца самога Хрыста.  
Я, дзяўчынушка, ў карагод пайшла  
Ды са ўсімі там павіталася.  
Ах, са ўсімі там павіталася,  
Я са ўсімі цалавалася,  
Толькі з мілым пастыдалася.  
А не мала раньш у нас было  
Разам ночак пераседжана,  
Слоў салодкіх перамоўлена,  
У вусны горача цало...  
Да эх, цалована.

## Українскія

\* \* \*

У каго ты, дзяўчынанька, тварай удалася?  
Ці то ў бацьку, ці то ў матку, ці ў суседа Яся?

\* \* \*

Стаў хлопчына ля дзяўчыны, каламыйку грае,  
На дзяўчыніны істужкі нешта пазірае.  
Ды не так ён на істужкі, як на тыя вочы,  
Як на тыя, браце, вочы, што цямней ад ночы.

\* \* \*

Слічна Галя Васілёва, слічна ды прыгожа:  
Вочкі ясны, сама красна, як поўная рожа...

\* \* \*

А чаго ж там на вуліцы так сабакі брэшучь?  
Йдзе Мікіта, а падкоўкі ажно іскры крэшучь...

## *Сербская*

### СМЕРЦЬ ШЭРШНЯ

Хто там едзе па Касову полею?  
Едзе ў полі дэлібаш адважны —  
Слаўны шэршань на жуку рагатым.  
Дзень ён едзе і другі, і трэці,  
На чацвёрты к мору пад'язджае,  
Што калюжай у людзей завецца.  
Затрымаўся, глянуў слаўны шэршань  
І такія словы прамаўляе:

«Гой ты, коню, гой ты, жук рагаты!  
Ускарміў я, жук, цябе мятліцай,  
Успаіў я, жук, цябе расою.  
Саслужы жа верную мне службу —  
Пераскоч ты цераз гэта мора».  
І прамовіў шэршню жук рагаты:  
«Гаспадару, дэлібаш адважны!

Не скакаць бы мне з табой праз мора,  
Не шукаць бы смерці перадчаснай.  
Як мы з хаты ранкам выязджалі,  
Гаварыла маці-шаршаніха,  
Што нядобры сон ёй ноччу сніўся,  
Быццам перлы ўсё яна нізала.  
Не іначай — будуць ліцца слёзы». —  
Засмяяўся шэршань, гэтак кажа:  
— «Стаў ты, коню, бабай шумадзійскай!  
Я з маленства смерці не лякаўся,  
Не збаюся і цяпер напэўна». —  
І паслухаў шэршня жук рагаты.  
Разагнаўся, напружыўся моцна,  
Скакануў ён — і сягнуў праз мора.  
На высокі яр якраз патрапіў!  
І сарваўся заднімі пагамі  
Жук рагаты з яру — аж у мора  
З-пад капытаў паляцела гліна;  
Ды скакнуў ён — і адратаваўся.  
Вось які быў гэты слаўны шэршань,  
Ды і конь той — чорны жук рагаты!  
Але шэршню ўсё яшчэ замала.  
— «Гой ты, коню, — кажа, — верны коню!  
Мы скакнулі перадам праз мора,  
Дык скакнём жа праз яго і задам».

І паслухаў шэршня жук рагаты:  
Разагнаўся, напружыўся моцна,  
Скакануў ён — ды у час нядобры!  
Грымнуў з вышы, небарака, ў мора,  
Ў сіне мора разам з гаспадарам.  
Так прадчасна смерць сваю натрапіў  
Слаўны шэршань, дэлібаш адважны.  
Не, нямашка ўжо такіх юнакаў.

## Скандынаўская

\* \* \*

Была Ингеборг, як сасонка, страйна,

— Так вецер суворы пяе —

І горкую долю спаткала яна.

— Шкада нам, шкада нам яе.

Не слухала маткі, не чула айца,

— Так вецер суворы пяе —

Кахала Аскара, марскога байца.

— Шкада нам, шкада нам яе.

У чужую паехаў Аскар старану,

— Так вецер суворы пяе —

Надоўга нявесту пакінуў адну.

— Шкада нам, шкада нам яе.

Шмат дзён пранялося, шмат доўгіх начэй,

— Так вецер суворы пяе —

Шмат слёз пралілося з дзявоцкіх вачэй.

— Шкада нам, шкада нам яе.

І весткі праз рок да Аскара дайшлі:

— Так вецер суворы пяе —

Спіць моцна твая Інгеборг у зямлі.

— Шкада нам, шкада нам яе.

І цяжка Аскарару зрабілася жыць,

— Так вецер суворы пяе —

Ён кінуўся ў бой, каб дзяўчыну забыць.

— Шкада нам, шкада нам яе.

І вось напаткаў ён смяротны удар,

— Так вецер суворы пяе —

І ўмёр праз нявесту адважны Аскар.

— Шкада нам, шкада нам яе.

Таміцца па ім Інгеборг без канца,

— Так вецер суворы пяе —

Няма ўсё Аскара, марскога байца.

— Шкада нам, шкада нам яе.

Над морам навісла скала, як сцяна,

— Так вецер суворы пяе —

Штодня Ингеборг там чакае адна.

— Шкада нам, шкада нам яе.

І бачыць нарэшце: з далёкіх зямель

— Так вецер суворы пяе —

Увесь чорны Аскараў плыве карабель...

— Шкада нам, шкада нам яе.

І кінулась, скрыкнуўшы, ў мора яна

— Так вецер суворы пяе —

І ўжо не паднялася з цёмнага дна.

— Шкада нам, шкада нам яе.



## *Іспанскія*

\* \* \*

Яснавокая Аніта  
Разгарнула веер чорны  
І схавала строга тварык  
У кружаўных яго узорах.  
У айцоў базыліянаў  
Ночы я сядзеў бяссонны,  
Усё вучыўся звёздачоцтву.  
Вось яно, прыцьменне сонца!

---

Донна Клара твар закрыла  
Чорным веерам сувора,  
І сказаў адзін гідальга:  
«Цяжка ў час прыцьмення сонца».

---

«Найяснейшая сін'ёра,  
Правялебнейшая донна,

Донна Клара, донна Клара,  
Загубілі вы мяне!  
Ах, без вас і дзень, як поўнач,  
З вамі — поўнач, быццам дзень.  
Донна, донна! Вы узялі  
Ад маіх слядоў зямлі  
І зрабілі пагаворы  
З чарадзейных чорных кніг». —  
«Паважаны кабальера,  
Дон Фернанда, дон Фернанда,  
Я усе свае гады  
Жыла добрай хрысціянкай  
І не ўмею варажыць.  
У мяне другія чары:  
Косы чуць не да кален,  
Вочы, быццам тыя зоры,  
Твар, бялейшая за снег».

## *Персідскія*

\* \* \*

Я ўсё забыў на свеце і ведаю адно:  
Зюлейка маладая, што старае віно.  
Я ўжо упіўся ёю,— цяпер віном уп'юся..  
Паглядзім, хто хмяльнейшы: Зюлейка ці яно?

\* \* \*

Празрыстым пакрывалам ты агарнула твар.  
Яна — як поўны месяц сярод правідных хмар.  
Праглянь, мой месяц мілы, зірні мне ясна ў вочы,  
Каб не ляжаў на сэрцы маркотных дум цяжар.

## Японскія

\* \* \*

Ах, як спявае  
Сінявокая птушка  
У муках кахання.  
Сціхні, птушачка, сціхні,  
Каб не тамілася я.

\* \* \*

Мілая, згадай:  
Веяла цёплай вясной,  
І вішні цвілі.  
Калыхнуў я галіну,—  
Белы цвет асыпаў нас.

\* \* \*

Дзіўна кволяя,  
Ірдзяныя, жоўтыя,

Сіняватыя  
Лісточкі асеннія  
Крыюць ядвабам шляхі.

\* \* \*

Усё знікае  
І следу нат не кіне,  
Як шэры попел  
Ад чорнага агнішча,  
Развеяны вятрыскам.

## Змест

Лірыка Максіма Багдановіча. *Алег Лойка* . . . 7

### ЛІРЫКА

Мае песні . . . . .	17
Ноч . . . . .	18
Прыйдзе вясна . . . . .	19
На чужыне . . . . .	20
Над магілай . . . . .	21
З цыкла «Эрас» . . . . .	22
Краю мой родны! Як выкляты богам... . . .	24
Разрытая магіла . . . . .	26
***Я, бальны, бескрыдлаты паэт... . . .	28
З песняў беларускага мужыка . . . . .	29
Асенняй ночай . . . . .	31
***Дождж у полі і холад... . . . .	32
Над возерам . . . . .	34
Вадзянік . . . . .	35
Пугач . . . . .	36
Падвей . . . . .	37
Старасць . . . . .	38
***Чуеш гул? — Гэта сумны, маркотны лясун... . . .	40
Возера . . . . .	42
Змяны цар . . . . .	43
Русалка . . . . .	45
***У небе — ля хмары грывотнай — празрыстая, лёгкая хмара... . . . .	47

Возера . . . . .	48
***Цёплы вечар, ціхі вецер, свежы стог... . . .	49
Зімой . . . . .	50
Перад паводкай . . . . .	51
***Па-над белым пухам вішняў... . . . .	52
Вечар . . . . .	54
Мая душа . . . . .	55
Над магілай мужыка . . . . .	56
***Скрылась кветамі ў полі магіла... . . . .	57
Упалі з грудзей пана бога... . . . .	58
Досі ўжо працы . . . . .	59
***Халоднай ноччу я ў шырокім, цёмным полі... . . . .	60
***Зразаюць галіны таполі адну за адной... . . . .	61
***Рушымся, брацця, хутчэй... . . . .	62
***Калі зваліў дужы Геракл у пыл Антэя... . . . .	63
***Бледны, хілы, ўсё ж люблю я... . . . .	64
Песняру . . . . .	65
Мне снілася . . . . .	66
Крытыку . . . . .	67
***Вось і ноч... . . . .	68
***Ціхія мае ўсе песні... . . . .	70
Цяжарная . . . . .	71
Раманс . . . . .	72
Песня пра князя Ізяслава Полацкага . . . . .	73
***Тая крыніца, што раньш к акіяну нясла свае хвалі... . . . .	75
***Добрай ночы, зара-зараніца!.. . . .	76
Ян і маці . . . . .	77
***Сэрца ные, сэрца кроіцца ад болю... . . . .	78
Вечар . . . . .	79
***Кінь вечны плач свой аб старонцы!.. . . .	80

***Не блішчыць у час змяркання і ў глыбокай цемні ночы... . . . . .	81
***Жывеш не вечна, чалавек... . . . .	82
***Мудрай прамовы... . . . .	84
Санет . . . . .	85
Рандо . . . . .	87
Актава . . . . .	88
***Як толькі зачыю я вочы... . . . .	89
Срэбныя змеі . . . . .	90
***Разгарайся хутчэй, мой агонь, між імглы... . . . .	92
Хаўтуры . . . . .	94
Першая любоў . . . . .	95
***Пад ценню цёмных ліп... . . . .	96
***Маркотна я чакаю... . . . .	97
Д. Д. Дзявольскаму . . . . .	98
***Не бядуі, што хмары... . . . .	100
***Бывае, вада перапоўніць... . . . .	101
***Была калісь пара: гучэла завіруха... . . . .	102
***Мы доўга плылі ў бурным моры... . . . .	103
Раманс . . . . .	104
Сомнамбул . . . . .	106
***Напілося сонца са крыніц сцюдзёных... . . . .	107
***Ой, чаму я стаў паэтам... . . . .	108
***Устань, навальніца, мкні нанова... . . . .	109
***Вы, панове, пазіраеце далёка... . . . .	110
***Не куйай ты, шэрая зязюля... . . . .	111
***Даўно ўжо целама я хварэю... . . . .	112
Слуцкія ткачыкі . . . . .	113
Летапісец . . . . .	114
Перапісчык . . . . .	116
Кніга . . . . .	119



Безнадзейнасць . . . . .	120
*** Ціхі вечар; знікнула спякота... . . . .	121
*** Па ляду, у глухім бары... . . . .	124
*** Нашых дзедаў душылі абшары лясоў... . . . .	126
*** Вулкі Вільні зіяюць і гулка грывяць!.. . . .	127
У Вільні . . . . .	129
*** За дахамі места памеркла нябёс пазалота... . . . .	130
*** На глухіх вулках — ноч глухая... . . . .	131
Завіруха . . . . .	132
Санет . . . . .	133
Пан і мужык . . . . .	134
*** Учора шчасце толькі глянула нясмела... . . . .	135
*** Вы так часта пазіралі ў люстру... . . . .	136
*** Халодная, ясная ноч... . . . .	137
*** Толькі чаму ж гэта ў ночы глыбокія... . . . .	138
*** Вашай цётцы, здаецца, вельмі прыемна... . . . .	139
*** Мая гаспадыня... . . . .	140
*** Усё адна цяпер мне думка сэрца сушыць... . . . .	141
*** Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы... . . . .	142
*** Больш за ўсё на свеце жадаю я... . . . .	143
*** Буду сніць і днямі і начамі... . . . .	144
*** Муар... . . . .	145
*** Ці ведаеце Вы, цёмнавокая пані... . . . .	146
*** Калі ў ракавіну цёмную жамчужніцы... . . . .	147
*** Свяча бліскучая зіе... . . . .	148
У вёсцы . . . . .	149
Гутарка з паненкамі . . . . .	153
*** Вы кажаце мне, што душа у паэта... . . . .	154
Пентаметры . . . . .	155
Непагодаю маёвай . . . . .	156
Санет . . . . .	157

Трыялет	158
Тэрцыны	159
Пачуццю цёмнаму падлеглая	160
Да вагітнай	161
*** Як хораша, калі дзіцё...	162
Пракляцце вагітнай	163
*** З энкам дзіцё ты раджаеш...	164
*** Без сіл, уся ў пату, як белы снег, блядна...	165
*** Пасля радзін ты ўсё штодня марнееш...	166
*** Тым вянкi суворай славы...	167
*** Белы крыж, пліта, пад ёй — магіла...	168
*** Ізноў пабачыў я сялібы...	169
На могілках	170
Трыялет	171
Успамін	172
Дзед	173
С. Палуяну	174
Споўненае абяцанне	175
У старым садзе	177
*** Народ, Беларускі Народ!	178
Ліст...	180
Варажба	183
Просценькі вершык	184
Крытыку	185
*** Ты ночкаю каляднай варажыла...	186
Санет	187
Эміграцкая песня	188
*** Ты доўга сядзела за сталом...	190
Мяжы	191
Двайняткі	193
*** Я — непрыкметны, шэры чалавек...	195

*** Ой, лясы-бары ды лугі-разлогі!.. . . . .	196
*** Цёмнай ноччу лучына дагарала... . . . .	197
*** Як Базыль у паходзе канаў... . . . .	198
*** Ты не згаснеш, ясная зараначка... . . . .	200
*** Беларусь, твой народ дачакаецца... . . . .	202
Доля мужыка . . . . .	203
*** Досі ўжо, браты, чужынцам мы служылі... . . . .	204
*** Ой, грымі, грымі, труба, ўранку рана... . . . .	205
*** Ой, скацілася зорачка, скацілася... . . . .	206
*** Сярод вуліцы у нас карагод... . . . .	207
*** У мясечку Церасечку не званы гудзяць... . . . .	208
Бяседная . . . . .	209
*** У Максіма на кашулі вышыты галубкі... . . . .	211
*** Як прыйшла я на ток малаціць... . . . .	212
*** Хоць і зорачка — ды не вячэрняя... . . . .	213
Лявоніха . . . . .	214
Скірпуся . . . . .	216
Агата . . . . .	217
*** Калі паласу агнявую... . . . .	219
*** Маладыя гады... . . . .	220
*** Выйшаў з хаты. Ціха спіць надворак... . . . .	221
*** Сцюжа, мрок... Я ізноў хвараваты... . . . .	222
*** Залілось, слязьмі быццам, зоркамі... . . . .	223
*** Прыйдзеца, бачу, пазайздрыць бяздольнаму Марку... . . . .	224
*** Непагодны вечар. Сумна, дружа, мусі?.. . . . .	225
Страцім-лебедзь . . . . .	226
*** Набягае яно... . . . .	229
*** Пралятайце вы, дні... . . . .	230
*** У краіне светлай, дзе я ўміраю... . . . .	231

## ПЕРАКЛАДЫ І НАСЛЕДАВАННІ

Памятнік . . . . .	235
Ікар і Дзедал . . . . .	236
<i>З фінскай</i>	
Паво . . . . .	239
<i>З Шылера</i>	
*** Хочаш сябе ты пазнаць... . . . .	241
<i>З Гейнэ</i>	
***У паўночным краю на кургане... . . . .	242
Азра . . . . .	243
*** Дзяцюк шчыра любіць дзяўчыну... . . . .	244
***Калі маеш шмат чаго... . . . .	245
Генрых . . . . .	246
<i>З П. Верлена</i>	
Асенняя песня . . . . .	248
*** Раяль цалуе тонкая рука... . . . .	249
*** Ціхі і сіні блішча над хатай... . . . .	250
Захад . . . . .	251
*** Глянь: месяц бледны... . . . .	252
Сантыментальная бяседа . . . . .	254
*** Рака срдзё вулкі!.. . . . .	256
Шынок . . . . .	257
*** Гул вулічных шылкоў... . . . .	258
*** Ноч. Дождж. Нябёс імгла... . . . .	259
<i>З Э. Верхарна</i>	
Паўстанне . . . . .	260
<i>З Ю. Святагора</i>	
Дзве песні . . . . .	262
<i>З А. Пушкіна</i>	
*** Сяджу я ў турме за рашоткай гады... . . . .	264

З А. Майкава	
*** «Золата, золата падае з неба!»... . . .	265
З Крымскага	
*** Кажуць людзі, быццам, творачы мужчыну... . . .	266
З Чарняўскага	
*** Ужо зноў не спаткаюцца тыя шляхі... . . .	267
З Олеся	
*** Пекла было тут у тую часіну... . . .	268
Астры . . . . .	269
Песні	
Руская . . . . .	270
Украінскія . . . . .	271
Сербская	
Смерць шэршня . . . . .	272
Скандынаўская . . . . .	275
Іспанскія . . . . .	278
Персідскія . . . . .	280
Японскія . . . . .	281

**Багдановіч М.**

Маладзiк. Лiрыка. Складальнiк А. Лойка. Мiнск, «Беларусь», 1968.

292 с. 15 000 экз. 75 к.

У зборнiк увайшлi лепшыя лiрычныя творы аднаго з таленавіцейшых беларускiх паэтаў, а таксама ўзоры яго перакладчыцкай работы.

7-4-3  
89-67

Бел 1  
Б14

На беларусском языке  
Максим Адамович Богданович  
МОЛОДИК

Издательство «Беларусь»  
Минск, Ленинский проспект, 79

Рэдактар У. Шахавец  
Мастацкі рэдактар Л. Прагін  
Тэхнічны рэдактар Н. Сцяпанова  
Карэктар Н. Лупсякова

Здадзена ў набор 26/V 1967 г. Падп. да друку  
8/I 1968 г. Тыраж 15000 экз. Фармат 60×90<sup>1</sup>/<sub>32</sub>.  
Папера афс. № 1. Ум. друк. арк. 9,125. Уч.-  
выд. арк. 4,93. Зак. 501. Цана 75 кап.

Паліграфічны камбінат  
імя Я. Коласа.  
Мінск, Чырвоная, 23.

1933



МАКСІМ БАГДАНОВІЧ

МАКСИМИ БАТДЖАНОВИЧ МАТИАУЗИК

75 к.

«БЕЛАРУСЬ»

МАКСІМ БАГДАНОВІЧ МАЛАДЗІК

МАКСІМ БАГДАНОВІЧ



«БЕЛАРУСЬ»

**МАКСИМ БАГДАНОВИЧ МАЛАДЗИК**